UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Constituta pecunia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

intereſſe. Hoc ꝓbatur ſ.e.l.iij § itē Julianus. vbi ſolutio facta
adiecto nō liberat a ſorte propter intereſſe. Et hoc ideo, q2 defi
cit cōſenſus veri creditoris. Ita in ꝓpoſito per proteſtationē
apparet ꝙ deficit cōſenſus eius, ideo remanet petitio ſortis ꝓ
pter intereſſe, vt ſ. dixi. Poſſemus etiā dicere in caſu ꝓcedenti
qñ liberauit a ſorte, hoc a to, ꝙ remaneret petitio intereſſe, ꝙ
ſi quidez reus ſoluens conſenſit ſuper intereſſe, poſſit intereſſe
peti, non ex vigore officij iudicis vel prime actionis ſublate, ſed
noua actione ꝓſcriptis verbis, que oritur ex quodā contractu
innominato tēpore ſolutionis celebrato. ſ. libero te, hoc acto qð
habeā intereſſe, etiā ſi ſoluēs non cōſenſerit, apparet qð ego li-
beraui te ſoluentem, non liberaturus ſi crederem te non poſſe
petere intereſſe, ⁊ ſic cū ab intereſſe ſis liberatus ſine cauſa, poſ
ſet agi cōdictione ſine cauſa, vt reponas te in priſtinam obliga
tionez vt poſſim petere intereſſe. Uerum, quia ipſum intereſſe
erat purū, petitur ipſum principaliter omiſſo circuitu. l. ſi mu-
lier. ſ. de condi. cau. da. ⁊ qð no. in l ſi quis accepto. eo. tit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ L. cētū capue. Adde per eundē Bar. in d l. cētū. ſ.e.
b ALEX. ¶ Sorte ſoluta. Utrū ſorte ſoluta, remaneat pena ſeu
acceſſoriū in petitione? adde qð no. Bar. in l. ſi cui. § cū ſacrile-
giū. j. de accu. ⁊ ibi alle. iſtā legē, ⁊ qñ pena cōuentionalis ſucce-
dat loco intereſſe, tūc ſublata petitione ſortis, videtur pena re
miſſa. l. ꝓdia. de act. emp. Si vo pena ſuccedit loco ↄtēpt⁹, tūc ſi
primo ſoluit̃ reus, ſubmoueret̃ petitio pene nō ecōtra. l. ſi duo. §.
itē ſi duo. ſ. ſi qs cau. l. ita demū. ſ. de arb. ⁊ no. doc. poſt gl. in d.
l ij. ſi qs cau. in prin. ⁊ vtrū accipiēdo partē videat̃ remiſſum ꝓ
parte. vide no. in l. in executiōe. § pe. de ver. ob. ⁊ ſ. l. pri. ⁊ no. in
l ij. in prin. ſi qs cau. qð q trāſigit ſup ↄctu principali, vr̃ trāſige
re ſup pena. vt ibi ſecus, ſi eſſet trāſactū ſup actione ſortis, nō
ſup ↄctu. ſm Bal. no. in l. iij. in prin. de fru. ⁊ li. expē. ⁊ an qui pe
tit rē, videatur renuntiaſſe petitioni pene vide in l. cōmiſſorie.
C. de pa. inter emp. ⁊ vē. ⁊ an maritus, q poſt morā recepit do-
tē poſſit de ꝑ ſe petere fructus ⁊ acceſſiones ad hoc vide Bald.
in l. ſi. § pe. C. de iu. do. ⁊ no. vide Imo. poſt Ang. in l. ſi inſulaz.
in ver. reſtat de ver. ob. Adde an ſoluta ſorte poſſit peti inter-
eſſe? Bal. cōſi. cli. inci. ſtatuto cauetur. li iij. ⁊ an ſepius calculata
ratione de ſorte, videatur remiſſa pena? vide Ro. conſi. clvj.
c POMA ¶ Ultimo. Uide Alex. conſi. cxc. vlti. col. volu. ij. Are.
conſi. ix. dubio ij.

De conſtituta pecunia. Rubrica v.

LEX I.

1 ¶ Maſculinum concipit femininum. ⁊ nu. 3.
2 Pactum nudum parit actionem.
4 Quando tractatur de obligatione inducēda, ſi non valet quod
ago vt ago, quod valeat vt valere poteſt.
5 Factum pro facto, ⁊ factum pro dato poteſt conſtitui.
6 Debitum aliquid eſſe quomodo intelligatur.

a
* HOc[a] edicto. Ro. tex. ibi, qm̄ graue, ⁊c. * In principio hu⁹
legis, quero, que ſit differētia inter fideiuſſorē,
mādatorem ⁊ cōſtitutorē, ſpōſorē ⁊ expromiſſo-
rem? dic vt not. in gl. in verb. rectiſſime. j. mā. l. ſi
vero non remunerādi. § ſi poſt creditā. ⁊ in aut.
de fideiuſ. § j. in gl. in verb fideiuſſorē. Itē ſexto habem⁹ aucho
rem, ⁊ ille qui fideiubet pro euictione. vt l. authore laudato. C.
de euic. Septimo habemus interceſſorem: ⁊ dr̃ interceſſor qui-
cūqȝ recipit alienā obligationē. vt C. ad Uelleia. l. j. Et ꝗ ſit dif
ferētia inter iſta duo, ſcȝ cōſtitutor, ⁊ fideiuſſor circa iſtū titu-
lum vide, q2 magna differētia eſt inter cōſtitutorē ⁊ fideiuſſorē.
Quia fideiuſſor non obligat̃ ſine ſtipulatione. vt Inſtit. de act.
§ de cōſtituta. ⁊ l. blāditus. C. de fideiuſ. Sed conſtitutor obli-
gari poteſt ex ſolo pacto nudo. vt d. § de cōſtituta. Rationem
ſtatim videbis, Scðo fideiuſſor non poteſt ſe in plus obligare,
quam reus principalis in l. grece. j. de fideiuſſo. Sed cōſtitutor
pōt ſe obligare in plus, ſaltē tēpore. vt l. ſed ⁊ ſi citeriore die. j.
eo. huius diuerſitatis eſt ratio: q2 fideiuſſor obligatur acceſſo
rie: acceſſoriū autē non poteſt extēdi vltra, quā principale. vt l.
cū principalis. j. de reg. iur. Sed cōſtitutor obligatur ad inſtar
principalis. vt l. Itē illa verba. § qð adijcitur. j. eo. Tertio dif-
ferunt, q2 fideiuſſor pure ſtatim poteſt conueniri. vt l. liber ho-
mo. § decem. j. de verb. obli. l. eum, qui calēdis. § ſi. in eo. ti. Sed
conſtitutor poſt x. dies. vt l. promiſſor. § j. j eo. tit. ¶ Sed que
ſit ratio, quare hic det̃ actio ex nudo pacto? dic ꝙ ideo q2 ſemꝑ
cōſtitutor preſupponit aliā obligationē. vt j ea. lege. § an de-
bitū. ⁊ l. receptitia. circa med. C. e. ⁊ ideo fortificatur obligatio
pacti propter obligationē precedentē. Argu. in authen. de con-
ſang. ⁊ vteri. fratri. § j. Sed cōtra iſtā rationē opponit̃, quia di
ces tu, ꝙ eadē ratio locū habet in fideiuſſore: quia fideiuſſio aliā
obligationē preſupponit. ⁊ tūc nō obligatur niſi ex ſtipulatiōe,
ſȝ dico, ꝙ non obſtat, q2 fideiuſſor ſe obligat acceſſorie vt dixi ſ.
Sed cōſtitutor obligat principaliter, vt dixi ſ. quare ⁊c. primo
* commendat edictum. Nota tu iuuenis, Graue eſt fidē fallere. *

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hoc edicto. Sȝ quid eſt fides, vide Bal. in c. j. in prin.
de cap. corra.

1 § Ait pretor. † Maſculinū concipit femininuz. h.
d. ¶ Quero, q2 verba edicti hic po
ſita ſunt imꝑfecta, quero qd erit vltra in edicto. Dicit gl. ſub-
audi ſoluere cogā, hoc nō placet, q2 ſecundū hoc ex edicto actio
non daretur, ſed iudicis officiū, cū verba referantur ad iudicem
ſecundū doctrinā, quā dedi vobis in l. j. ſ. de cond. ex leg. Erant
a ergo alia verba. ſ. iudiciū dabo, vl̃ ſi. ⁊ vide plura verba edicti. j.
2 eo. l. ſi duo § ait ꝑtor. ¶ † Quero, ad qd eſt vtile hoc edictū?[a]
b Reſpondeo, de iure cōmuni ex pacto nudo[b] non oritur actio, vt
ſ. de pac. l. iuris gentiū § igitur nuda. ſȝ ꝑtor in caſu iſto ſolo.
quādo quis per pactū nudū ꝓmiſit iſtud quod alias erat de-
bitū cōſtituendo illud debitū ſe ſoluturū, vult qð ex illo pacto,
lȝ nudo, oriatur actio, que vocatur actio de conſtituta pecunia.
c Unde ſi per ſtipulationē quis promitteret[c] nō haberet locum
actio de conſtituta pecunia, ſed certi condictio ex ſtipulatione.
3 Hoc probatur Inſt. de act. § de cōſtituta. † Quero vtrū maſcu
linū cōcipiat femininum. Cy. tractat de hoc in l. quicunque. C. de
ſer. fug. Alij doc. ponūt i l. j. j. de ver. ſig. ⁊ ibi plene dixi. ¶ No.
qð hec dictio qui, refertur ad maſculos ⁊ ad feminas maiores, ⁊
minores, liberos ⁊ in poteſtate. h. d. iſte tex. ⁊c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Edictū. Quid ſi in edicto conſtituto nudo pacto pro
mittatur pena, dic quod ad penā non oritur actio. l. Titius. j. e.
ſecundum Bal. in rub. C. eo. iiij. q.
b ¶ Pacto nudo. Uide Iaſ. in § in perſonam. inſt. de act. vbi eſt
moltū ſubtilis. ⁊ alle. Barr. hic contrarium iuxta ea que tradit
in l. j. C. eo. ti. Pro quo vide concor. eiuſdem concord. xij.
c ALEX. ¶ Promitteret. Et ſi debitū nullum preceſſiſſet, tūc ori
tur actio ex ſtipulatione. Ita dixit Bar. in l. j. C. eo.

§ Eum qui. Hic exponitur verbum, conſtituit, licet
eius expoſitionē lati⁹ reaſſumat. j. eo. l.
4 qui autē. § cōſtituere. ⁊ h. d. Cū tractemus † de obligatiōe indu
cēda, ſi nō valet quod ago, vt ago, nō valet vt valere poteſt h. d.
¶ Op. de l. Lucius Titi⁹ cū haberet. j. depoſiti. Sol. ibi illud,
qð agit̃ valet vt agit̃, ⁊ ſic nō eſt cōtra. ¶ Opp. ſ. de traſ. ⁊ l. poſt
rē. § ſi. ⁊ de pac. l. ſi vnus § pe. Sol. ibi loquit̃ de obligatione tol
lenda ⁊ inducēda liberatione, qð eſt fauorabile, hic de inducēda
obligatiōe qð eſt odioſum. Et iſtud brocardicū examinat Cyn. in
l. nō codicillū. C. de teſta. Ego plenius quā alij in l. j. § ſi quis ita.
* de verb. ob. dic, vt ibi. * Licet remittat ad ea, que dixi in l. j. § ſi
quis ita. j. de verbor. obliga. operepretium tamen erit hanc di-
ſtinctionez hic inſerere: q2 clarius hic loquitur, ꝙ in d. § ſi quis
ita Et ideo dic, quidam moderni nō faciūt differentiā an hoc ſit
liberatoriū, vel obligatoriū: quia ita habet locū ratio hu⁹ edi-
cti in vno, ſicut in alio. ſ. quia graue eſt fidē fallere. ſ. e. l. j. in fine
prin. ꝓ hoc facit. j. eo. l. an poteſt. vbi idē iudiciū de obligatione,
⁊ liberatione. Et ideo dicūt, qð debemus inſpicere vtrum illud
ꝙ quis agit vno modo, velit valere quocūqȝ modo pōt alio vale
re, ⁊ tūc habet locū clauſula, Si non valet, vt ago, valet vt vale-
re pōt, alias ſec⁹. pro hoc iſte § facit ibi. Quoniā nō animo cōſti
tuētis ⁊c. ⁊ ideo ſi inutilis eſſet ſtipulatio, inutile erit ⁊ cōſtitu
tū. pro hoc facit, q2 pactū eſt pluriū in idē placitū ⁊ cōſenſus. ſ.
de pac. l. j. § eſt aūt pactio. atqui in pactis nō reqrit̃ ſolēnitas ꝟ-
borū. j. eo. l. qui aūt. § fin. ⁊ l. ſequen. igitur cū in inutili ſtipula-
tione ſit conſenſus, ⁊ ſolo cōſenſu fiat cōſtitutio, vt in prin. hu⁹
legis. Sequitur, ꝙ inutilis ſtipulatio nō impedit cōſtitutum de
fectu cōſenſus. Et iſtud brocardū examinat etiā Cynus in l. nō
codicillū. C. de teſta. Oldrad. dicit ſic, Cum queritur ſi nō valet,
quod ago, vt ago, an ſaltez valeat vt valere pōt. dic ita. Aut eſt
talis actus, qui habet certos terminos ⁊ certā formam in ſuo
eſſe, ſeu in ſua productione, vt eſt teſtamentū, ⁊ codicillus. ⁊ tūc ſi
nō valet, qð ago, vt ago, nec valet, vt alias valere pt̃, vt j. de iure
codicillo. l. j. ⁊ ſ. de teſta. l. nō codicillū. Ratio huius eſt, q2 quan
do actus, qui agitur, habet certā formā eſſentialem, illa deficien
te, talis actus eſt ipſo iure nullus. ſ. de tranſa. l. cū ij. § ſi pretor
aditus. Si ergo eſt nullus, nō poteſt valere aliquo modo nec vt
geritur, nec alias vt valere poteſt, Si autem act⁹, qui geritur,
nō habet certos limites, ſeu certam formam in ſua productio-
ne, tunc aut ſit talis actus ad obligandum, ⁊ tunc ſi non valet,
quod ago, vt ago, nec valet vt al' valere poteſt. vt hoc tex. Aut

fit ad liberãdum, ⁊ tunc aut peccat actus qui geritur in forma,
⁊ tunc ſi nõ valet ꝙ ago, vt ago, nec valet, vt valere poteſt. vt ĩ. de
accepti. l. an inutilis, ⁊ l. ſi acceptũ. in prin. Si aũt peccat in ma-
teria dic, ꝙ valet quod ago, vt ago, valet, vt valere poterit. vt l.
⁊ poſt. §. ſi fideiuſſor. ſ. de tranſac. ſecundũ Old. ¶ Et ex iam di
ctis patet deciſio talis dubij. Quidã fecit ſe quittari, vt tutorẽ
Titij de geſtis, ⁊ adminiſtratis per eum vt tutorez dicti Titij.
Titius vult impugnare illam quittantiam dicens, ꝙ non valet,
ideo qꝛ fuit quittatus, vt tutor Titij, ⁊ tamẽ tutor nõ erat. ideo
qꝛ licet datus fuiſſet Titio tutor, attamen inuentariũ nõ fecit,
propter qđ nõ meretur dici tutor, iuxta l. fina. §. ſi. C. arbitrium
tute. ⁊ l. tutor qui repertoriũ. ĩ. de admi. tuto. Replicat Seius,
⁊ dicit, ꝙ licet illa quittantia nõ valet ſibi, vt tutori, attamen vz
ſibi, vt negotiorum geſtori, dicit Titi⁹, cđ ſibi nõ prodeſt, vt ge-
ſtori negotiorũ: quia ſi non valet, qđ agitur, vt agitur, nec valet,
vt valere poteſt, potiſſime qꝛ tutela habet certã formã, ⁊ certos
terminos, videlicet quia tutor debet facere inuentarium, ⁊ alia,
* que notãtur in d. l. fina. ⁊ l. tutor, qui repertorium. ſ. allegatis.]

§. An poteſt.

Hic incipit exponere illud verbuz, debitam. ⁊ durat hec expoſitio vſque ad l. qui autem. §. cõſtituere. Et ne pcedas in equiuoco, hic verbũ, pecuniam, non exponit, ſed pro cõſtanti omnes veteres acceperunt pecuniã pro qualibet re. Solũ ergo ad expoſitionẽ huius verbi, debitam, attẽdit, ⁊ h. d. Sicut aliud pro alio poteſt ſolui,
5 ita aliud pro alio, poteſt cõſtitui. ¶ Quero † vtrũ põt conſtitui
factũ pro facto vel factũ p dato, ⁊ ſi. Jo. dicit ꝙ nõ per l. q res.
§. mihi decẽ. de ſol. In cõtrariũ eſt veritas, ꝙ factũ pro pecunia
⁊ pecunia pro facto, ⁊ vnũ factũ pro alio, põt ſolui creditore vo-
lente, vt l. in ſtipulationibus. §. operarũ. ĩ. de verb. ob. ſatiſfactũ
enim accepimus, ⁊c. vt l. ſi rem. §. ſatiſfactum. ĩ. de pignor. actio.

a
6
§. Debitum.

a Debitum intelligitur, ex quacunque cauſa, que parit † obligationem ciuilẽ, ⁊ naturalem vel naturalem tantum, vel de iure pretorio ſine exceptionis obſtaculo. Item ſiue ſit debitum pure, ſiue in diem. h. d. vſque ad l. eum qui.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Debitũ. Per iſtum tex. iuncta l. qui autem. §. ſi. ĩ e. dꝛ,
qđ ex duplici, ⁊ nudo pacto ſuper eadẽ re ex interuallo facto, ſem
per oritur actio, etiam de iure ciuili, patet. quia ex primo pacto
inducta eſt naturalis obligatio. l. j. de pa. l. I his. §. Imperator.
de ſol. ex ſecũdo pacto inducitur actio de cõſtituta, vt hic, ⁊ hãc
regulã ſentit Hoſt. in c. per tuas. de arbi. ⁊ ibi clare Ant. idẽ ſen
tit in c. quintavallis. de iureiu. facit qđ no. Bart. in l. cũ ſcimus.
C. de agr. ⁊ cen. li. xj. ⁊ que ſit ratio, qđ cõſtitutum non habet lo-
cũ in ciuili tãtum obligatione, vide not. Bal. in l. pe. de non nu.
pe. ⁊ fideiuſſor accedit ciuili obligationi, vt no. Bar. in l. j. verſi.
quero, an obligationi. ff. de fideiuſ. Et predictis adde, qđ imo cõ
ſtitutum non videtur pactum nudum, ſed contractus nomina-
tus, vt per Bar. in l. iuris gentium. §. igitur nuda. ſ. de pac.

LEX II.

Quod ſi filij.

Quero, que eſt ratio cur teneat ad integra decẽ, licet minus ſit in peculio? Dicit gl. quia exceptionẽ remittere videtur. l. ſz ⁊ ſi quis. §. pe. ⁊ ſi. ſi quis cau. Iſta gl. nõ dicit verum hoc caſu, cum nomine filij quis promittit. Nam filio nulla competebat exceptio, ſed in ſolidũ tenebatur, vt ſ. l. proxi. §. ſed ſi filius. ergo ⁊ pater cõſtituẽs pro filio qui inſolidũ tenebatur, tenetur inſolidum, cum nomine filij conſtituit.

LEX III.

1 ☞ Exceptione perpetua tutus non dicitur debitor.
3 Condictionem indebiti que inducunt, impediunt conſtitutum.

a
Quod ſi maritus.

a Oppo. de l. naz ⁊ maritus. ſ. de cõd. inde. Sol ibi loquitur in ſoluente, hic in conſtituente. Ratio ibi patet. ¶ † Op. ĩ. prox. §. vbi tut⁹ exceptio-
1 ne cõſtituendo nõ tenet. Sol. hic loquitur de exceptione tẽpora
li, vt dixi in d. l. nam ⁊ maritus. ibi, de exceptiõe perpetua loqꝛ.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quod ſi marit⁹. Vide Bar. in l. maritũ. ĩ. ſo. mat. per
Imo. plenius in l. non tantum. in princ. de re iud.

§. Si quis autem.

No. tex. ibi, quia debita iuribus ⁊c. Nota quod nõ dicitur deberi, quod exceptione perpetua poteſt defendi. ¶ Opp. de l. qui exceptionem. ſ. de cõdi. inde. Solu. dicit glo. hec lex debet intelligi ſecundum illam, quod hic erat tutus exceptione iuriſiurandi, ⁊ pacti, ⁊ ſimilium, ſecus, ſi exceptione odioſa, qꝛ tũc idem in ſoluente quod in conſtituente, quia equiparantur, vt ſ.
2 eo. l. j. §. an poteſt. Quero, † quid ſi tutus exceptione ſciens non
cõſtituit? Dicit gl. videtur donare. verum dicit. Sed cõtrarium
videtur dicere ĩ. eo. l. hactenus. in ſi. ſed ibi ſoluam. Vide hic gl.
que incipit, ſcilicet fauorabilem. in verb. per exceptionem, ibi, ſz
quid ſi ſciens.

§. Si is, qui.

Opp. debitor in diẽ, ante diez eſt tutus exceptione l. j. in ſi. ſ. quãdo di vſuſfru. leg. cedat. ergo cõſtitue ido non tenetur. Rñd. ibi ponit de exceptione perpetua, hic de temporali, ⁊ ſic ſi bene aduertis, ea, que
3 inducunt † condictionem indebiti, impediunt conſtitutum: que
autem condictionem indebiti non inducunt, cõſtitutum non im-
pediunt. ¶ Opp. de l. id quod. infra. eo. So. ibi de debito condi
tionali, hic de debito in diem. ¶ Quero, quid, ſi alius, ⁊ non ipſe
debitor cõſtituit ſe ſoluturũ citeriori die an valeat? dic vt in gl.

LEX V.

Eum, qui.

Varietas loci cõſtitutũ non impedit. h. d. ¶ Opp. de l. ſi legationis tempore, de iudic. Gl. hic in verb. quod ⁊ verum eſt. ſoluit quatuor modis, finaliter approbat primaz ⁊ vltimaz. Ja. Bu. iũgebat eas ſimul, ⁊ dicebat, quod ad hoc vt legatus poſſit tempore legationis cõueniri Rome de cõſtituta, duo requirũtur. ſ. ꝙ tempore legatiõis incipiat deberi, ⁊ ꝙ ſolutio cõferatur in ipſum legatiõis locũ. Iſtud primũ videtur cõtra iſtũ tex. vbi dicit, ꝙ accepit in prouincia ⁊ ſic ante legationẽ cepit deberi, ⁊ conſtituendo Rome tenetur, niſi dicas ꝙ accepit in prouincia inchoato tẽpore legationis. Et hoc modo poſſet ſuſtineri hec lect. que communiter tenetur. ¶ Ad ſecunduz dictũ opp. de l. cõtraxiſſe. de act. ⁊ ob. ⁊ l. iij. de bon. autho. iud. poſ. vbi
a videtur ꝙ in loco deſtinato a ſolutioni poſſit conueniri, quia ibi
videtur contraxiſſe. Dicit gloſſ ꝙ ibi videtur contrahere iuris
fictione, tamẽ ibi habet forũ, vbi verba contractus celebrantur.
Iſtud non eſt verum, vt dixi ſ. eo. j. l. j. vbi eſt caſus. ⁊ in l. quero.
de ſol. dic ergo ꝙ hic, ideo conueniri non poteſt propter priuile
gium legationis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Deſtinato. Vide gl. ⁊ doc in l. heres abſens. §. ſi. ſ. de
iu. ⁊ Bal. in l. cum archimedoram. C. vt in poſ. le.

§. Julianus.

Hoc intẽdit iſte §. Qui in loco legationis exiſtens conſtituit ſe ſoluturuz ibidem perdit ius reuocandi domum, ⁊ tenetur ibi ſoluere, ſecus, ſi ibi nõ exiſtens cõſtituit ſe ſoluturum in loco legationis future. h. d. ſecũdum lecturam, que reputatur vera. Iſte §. allegatur ex contractu inito cum eſſet laicus, quod ſi poſtea fiat clericus non gaudet priuilegio clericali. Cuius contrarium tenent doctores. quo intelligunt eſſe verum, dum tamen in fraudem non impetrauerit priuilegium clericale. Sic intelligunt l. j. ſ. de penis. ad quod C. de ſacroſanc. eccleſ. l. ſub pretextu. C. de collegiatis ⁊ chartopratis, ⁊ nummularijs. l. vnica. lib. xj. Et C. de his, q ad eccl. confu. l. j. Juncta auth. vt cleri. apud proprios epi. cõue. in
* rubro, ⁊ nigro.*

§. Quod exigimus.

Sufficit eſſe debituz, lz non debeat qui cõſtituit. h. d. ¶ Oppo. de l. ſi pene. §. i. ſ. de cond. inde. Solu. ego intelligo ꝙ hic conſtituit quis, ꝙ ab alio debetur, non tanquam debitũ a ſe, quia tunc nõ valeret conſtitutum, vt in cõtrario. ¶ Secundo oppo. quia illud quod alteri debetur, non poteſt qui recipiendo alteri conſtitui. l. Stichum. in ſi. de donat. Sol. intellige hoc fieri creditore volente.

1 ☞ Condẽnatus ad dandũ vnum par caponum ſecundum ꝙ ſui
anteceſſores fecerunt, nõ dicitur condemnatus ſub conditione.
2 Verba conſtituti debent referri ad promittentem.

§. Julianus.

Per epiſtolaz poteſt quis ſe obligare cõſtituẽdo ſe pro debito alterius, non
a aliũ. h. d. ¶ No. tex. in eo ꝙ dicit, ſcripſi ſecundũ mandatũ, ⁊c.
que verba vt vides, nõ faciũt cõditionẽ, ſed tenetur ſcribẽs de
b cõſtituto ſimpliciter. Quod facit ad queſtionẽ, & iudex in ſen
1 tentia, condẽno † te ad dandũ vnũ par caponũ in anno tali, ſecũ-
dum ꝙ tui anteceſſores cõſueuerunt, ꝙ iſta verba non faciunt
conditionẽ, imo ſimpliciter condẽnatus tenetur. Ad hoc facit
l. pe. C. de inſt. ⁊ ſubſt. ⁊ ꝙ no. Cy. de cõtrah. ſtip. l. ſecundũ. Pro
hoc optime facit, ꝙ no. per gl. Ber. extra de offi. dele. c. quoniaz
* Abbas. vbi ſunt iſta verba, * cõfirmo ſententiã ſicut iuſta eſt in
actionib. diſpoſitiuis, que nõ faciunt cõditionẽ, vt ibi no. ¶ Se
2 cundo habes hic, † ꝙ verba conſtituti debẽt referri ad promit-
tentem, non ad alium, quod dic vt in auth. vt cum de app. cog. §.
ad hec. ⁊ C. eo. ti. auth. ſi quando. ⁊ hic glo. refert.

ADDITIONES.

a POM. ¶ Not tex. vide Jaſ. §. preiudiciales. in fin. Inſtit. de act.
Fel in c. ij. de reſcr. Alex. l. admonẽdi. ff. de iureiur. Pan. de Ca.
conſi. cccxxiij. inci. in cauſa criminali. Jaſo. in l. pe. C. de inſtitu. ⁊
ſubſt. ſub cond factis.

ALE ¶ Dicit iudex, cõdẽno te dadũ. ſm qđ tui anteceſſores
conſue

conſueuerunt,ſententia non eſt conditionalis,ex quo Bar.in l.
admonendi de iureiur.infert ad aliam q.no.de ſtatuto.⁊ de di-
ctione ſcd̃m an faciat cõditionẽ,vide Bal.in l.pen.C.de inſti.⁊
ſubſti.⁊ hic adde Jo.an.in addi.Spe.in ti.de ſen.§.ſequitur.in
prin.adde de his verbis,prout tui anteceſſores. Pau.de caſt.
conſil.xvij.incipi.in cauſa decimali.in ij.parte.⁊ de dictione fin
Bal.conſi.cc.xc.j li.conſi.lxx iiij.lib.conſi.ccc.xl.iij.lib.
* CLAV.¶ Sunt iſta verb.Vide de hoc multa per Felin.in c.ij.
de reſcript.

a §. Item ſi mihi. a Verba cõſtituti debẽt referri ad eum cui fit,non ad alium,
niſi ille alius fingeretur eadẽ rõne poteſtatis, vel legitime ad-
miniſtrationis.h.d.vſq; ad l.ſed ⁊ ſi filio.§.1.† No. qđ in procura
1 tore verba cõtractus debẽt referri in perſonã ipſius procura-
toris,non in perſonã domini,in nũtio vero aliter eſſet l.licet.ĩ.
eo.¶ Secũdo not.qđ in perſona adminiſtratoris legitimi hoc
non exigitur de neceſſitate.Predicta examino plene ⁊ multum
* late in l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis inſulã.de ver.obl.* Nota etiã
iſtum §.quia pluries venit de facto:pone,ꝙ habeo Titium p-
curatorem meum in certo loco,⁊ ibi Caius debet mihi x.Venit
Seius ad procuratorẽ meũ,⁊ dicit ſibi, libereris,⁊ quitetis
Caiũ,⁊ ego Seius cõſtituo me ſoluturũ illa x.pro Caio. Titi9
procurator meus quittauit Caium,⁊ recepit cõſtitutũ.Ego dñs
volo agere ad illa x.cõtra Seium:quia forte ſum perſona pri-
uilegiata,traho eũ ad aliquẽ locũ longinquũ. Seius ibi cõparet,
⁊ dicit,ꝙ nihil mihi debet:queritur,quis debet actionẽ intenta
re contra iſtũ Seium an ego,an procurator meus?dic,ꝙ atten
denda ſunt verba cõſtituti per iſtũ §.Quia ſi procurator cõ-
cepit verba in perſonã domini,non valet conſtitutũ, ⁊ ideo nec
ego,nec procurator meus agere poſſumus.Si vero verba cõſtitu
ti ſunt concepta in perſona procuratoris,queritur actio ſibi,vt
hic cũ gl.Et ideo ipſe debet agere,niſi cedat dño actionẽ:quia
tunc dñs aget vt hic patet in gl.quoniam dño hoc caſu queri-
tur actio,mediante ceſſione.Et ideo ſis cautus in articulando,
ꝙ ponas ita,Ponit,⁊ probare intendit,qđ Seius cõſtituit ſe
ſoluturũ pro Caio x.Titio nomine talis,cuius procurator eſt:
Itẽ ponit,ꝙ Titius ceſſit tali dño ſua iura,⁊ actiones,quas
hꝫ ratione cõſtituti contra Seium.Non autẽ ponas,ꝙ conſti-
tuit,⁊ pmiſit Titio,qđ ſolueret pro Caio x.tali cuius Titius
eſt procurator.Quia tũc conſiteretur in articulo ꝙ verba con
ſtituti ſunt cõcepta in perſona domini,⁊ non valet.pro quo vi-
de qđ no.in l.multũ intereſt.C.ſi quis alte.vel ſibi.dicẽdo,Tibi
procuratori nomine procuratorio conſtituo me ſoluturũ,vel di-
cẽdo,Tu promittis mihi ſoluere,vt procuratori talis domini
centũ,que Titius ſibi debet.Iſta nota propter articulos faciẽ
dos.Et ſic habes a cõtrario ſenſu,quod ſi procurator cõcipiat
verba in perſonã domini ſui dicẽdo,cõſtituis,vel promittis te
ſoluturũ tale debitum dño meo,vel promittis mihi,qđ ſolues
dño meo,non valet ſtipulatio vt hic,⁊ not.in d.l.multum.C.ſi qs
alteri vel ſibi.in gl.magna,ſecus eſt in tutore,curatore,⁊ acto-
re.vt ĩ.ea.l.§.ſi actori.Et eſt ratio differẽtie:q2 per procurato
rem nõ acquiritur aliqua obligatio,nec actio.vt l.j.C.p quas
perſo.no.acqui.⁊ ideo procurator qñ cõcipit verbo in perſonam
dñi,nõ acquirit ſibi procuratori actionẽ:q2 non videtur velle ſibi
acquirere,cum verba concipiat in perſonã domini.Nec querit
dño,q2 non poteſt vt dictũ eſt:quia alteri per alterũ ⁊c.vt ĩ.de
verbo.obl.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.⁊ not.in d.l.multũ intereſt.
C.ſi quis alte.vel ſibi.Et ideo ſi oſtendit,quod concipiat verba
in ſua perſona propria dicendo,Cõſtituis te mihi nomine pro-
curatorio talis ſoluere.Sed in tutore.curatore,⁊ actore ſec9:
quia per iſtos acquiritur obligatio,⁊ act.vt l.quoties.ĩ.de ad-
mi.tuto.⁊ l.item eorum.§.ſi.ſ.qđ cuiuſq; vni.no.Et ideo in hoc
caſu non differt,in cuius perſona verba cõcipiantur.¶ Et iſta
facit,an ſi procurator cõcipiat verba libelli in perſona domini
valet libellus,⁊ dic quod ſic,vt apparet ex ratione ſuperius po
ſita.Nam cum alteri per alterũ queritur,non eſt vis in cuius
perſona verba cõcipiantur. Sed ita eſt hic,quia in actionib9 iu
dicialib9 per procuratores acquiritur indiſtincte,vt l.in cauſe.
§.ſi.cum l.ſeq.ſ.de procur.⁊ l.in omnibus.i.ĩ.de preto.ſtipul.et
not gl.in ſimili.C.de epiſ.⁊ cler.a thẽ.cauſa,que.⁊ l.j.C.de bo.
* mater.In nuntio vero aliter eſſet.l.⁊ licet.ĩ eo.*

ADDITIO.

a ALEX.¶ Itẽ ſi mihi.Vide ad iſtũ text.in ver.ſi actori.qđ not.
Bal.in l.i.C.de ſeru.in ver.ſꝫ quero quid in ſyndico.Et qñ ex ſti
pulatione tutoris queritur vtilis pupillo,vide in l.ij.⁊ ibi eſt gl.
magna C.quãdo ex fac tu.⁊ ibi vide Bal.⁊ qđ legitur ⁊ not.in l.
pe.⁊ ſi eo.tit ibi hoc habet locum etiam finito officio tutoris,ſi
in rem pupilli ſtipuletur,alias nullo caſu queritur.

LEX VII.

Sed ⁊ ſi filiosfamilias.

§. Si mihi. Adiecto non poteſt cõſtitui,ſꝫ principali creditori,⁊ poſtquã
creditori fuerit conſtitutum,impeditur facultas ſoluendi adie
cto,vel alteri correo credendi.h.d.vſque ad l.hactenus.

LEX XI.

Hactenus.

Sufficit ad conſtitutum,quod ſit debitum licet non appareat perſo
na que debeat,hoc dicit.

1 ☞ Conſtituens ſcienter plus debito,quando videatur donare.

§. Siquis centum. Qui plus debito conſtituit ſe ſoluturũ, tenetur
1 vſque ad quantitatem debiti non vltra.h.d.¶ Quero,† quid ſi
a ſciens cõſtituit a plus debito.Quidam dicunt,quod valet iure
donationis.C.ad leg.Fal.l.ſi.Gl.dicit contrarium de iure iſto,
qm̃ donatio nõ poteſt valere iſto iure pacto nudo,hodie ſec9 l.
ſi quis argentum.§.ſi.C.de don.Cõtrarium videtur tenuiſſe gl.
ſ.eodẽ.l.iiij.§.ſin.Tu dic,quandoque aliquid non debetur iure
exceptionis.⁊ tunc per conſtitutum factum ſcienter tenetur:q2
obſtaculum exceptionis tollitur,⁊ actio prima remanet valida.
nõ quod oriatur actio de conſtituta,ar.l.ſi vnus.§.pactus.ſ.de
pac.Sic poteſt intelligi gl.in d.l.iiij.Quãdoque quis cõſtituit illud
quod nullo modo eſt debitũ.⁊ tũc tene iſtam gl.in verb.debetur.

ADDITIO.

a ALEX.¶ Conſtituit.Cõſtitutũ plus debito an valeat ſaltem vt
donatio,⁊ adde Bal.in rub.C.eo.Pro hoc facit quod dixi poſt
Bar.in l.cuius per errorem.de reg.iu.⁊ hic adde Pau.de ca.in
l.iuris gentium.§.ſed cum nulla.ſ.de pac.

LEX XIIII.

a ## Qui autem. a Summaui cum precedenti.

ADDITIO.

a ALEX.¶ Qui autem.Et illum tex.cũ l.ſeq.allegat Bar.in l.j.
in iij.q.de iur.om.iud.

1 ☞ Promittens aliquem aliquid facturum ad conſeruationem
eius,quod ipſe promittens debet intelligitur promittere ſe fa-
cturum ⁊ curaturum.

§. Siquis conſtituerit. Sufficit,ꝙ iſtud,quod in cõſtitu
tum deducitur,ſit de acceſſorijs ad debitũ,licet per ſe principa-
liter non ſit debitum.h.d.¶ Opp.qđ non eſt debitum,nõ poteſt
conſtitui,vt ſ.per totũ,ſed pignus nõ eſt debitũ,ergo,⁊c.Sol.
licet pignus non ſit debitum,tamen accedit debito.¶ Secũdo
opp.ad ver.ſed ⁊ ſi quis factum alienũ quis non poteſt promitte
re l.ſtipulatio iſta in prin.de ver.ob.⁊ Inſt.de inut.ſtip.§.ſi qs
aliũ ſed hic pmittit factũ alienũ.ſ.aliũ fideiuſſurũ,ergo ⁊c.ſol.di
cit gl.hic promiſit ſe curaturũ ꝙ alius fideiuberet,⁊ ſic factum
1 ſuum.¶ Nota ergo † ꝙ in dubio,a qñ quis promittit aliquem
a aliquid facturũ ad conſeruationẽ eius ꝙ ipſe promittẽs debet,
intelligitur pmittere ſe facturũ ⁊ curaturum.quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX.¶ In dubio.Idẽ voluit Bal.in ru.de cõſt.pec.in vlt.co.
⁊ Ang.⁊ Imol.in l.inter ſtipulantem de verb.ob.Pau.de ca.⁊
Ro.in l.ſtipulatio iſta.in prin.de ver.ob.⁊ hoc no.ad limitationẽ
d.l.ſtipulatio iſta.in pn̄.⁊ adde no.p Bal.in l.ſi pater.C.de col.⁊
no.qđ ſi promitto tibi me curaturum,qđ vnus tale qd faciet,ꝙ
excuſor,ſi facio quantũ in me eſt,quod Titius id faciat.Et hoc
vult Fed.de ſen.in conſi.c.ij.quod reaſſumpſit,⁊ ſequitur Ant.
de Bu.in c.gemma.de ſpon.⁊ Bar.idem in conſi.ſuo inci.mari-
tus premiſit.ad quod vide quod no.Bald.in l.ſi.C.de do.pmiſ.
pro quo vide l.ſi vehenda.§ idem Iulianus.ad l.Rho.de ia.in
contrarium facit iſte tex.in ver.quid tamen.⁊c.in eo.ver.no.⁊ te
ne menti.⁊ vide gl.in l.v.§.j.de verb.ob.Adde ad quid teneatur
qui promittit ſe facturũ,⁊ curaturũ.Bal.conſi.xcvj.li.j.inc.pro
ponitur ꝙ tutor.⁊ conſi.cccxlviij.inci.premittendum eo.li.j.Vi
de Alex.conſi.x.vo.ij.⁊ idẽ in promiſſione facta in ſponſalibus,
Bal.in l.ſi.C.de non nu.pe.⁊ idẽ in omnibus alijs ſpiritualibus
ſecundũ Ant.⁊ Pan.in c.literas.de ſponſa.Are.in conſi.xcvij.

1 ☞ Conſtitutum celebratur cõſenſu,etiam ſi inter abſentes per
nuntium vel epiſtolam fit.
2 Nuntius quando conſtituit,quod confert verba in perſonam do
mini.Et domino acquirit directo.
3 Nuntius eſt quoddaꝫ organum,quo mediante vox vnius vadit
ad alium.
4 Nuntius priuati nunquam poteſt eſſe generalis.
5 Procurator,qui facit aliquid vt nuntius,non valet quod agit.
6 Factum a nuntio an poſſit validari ratihabitione.

§. Conſtituere. [a]Hic iuriſcõſultus exponit ver-
bum, cõſtituere, poſitum in edi-
cto. ⁊ h. d. Cõſtitui etiam poteſt inter abſentes interueniẽte or-
gano, ⁊ nuntius preſtat nudum miniſterium. h. d. cum l. ſeq. ⁊ di
uide. Primo ponit, vnũ dictum. Secundo reſpõdet tacite obie
1 ctioni. Secunda in l. proxime ſeq. ⁊ licet. ¶ † No. ꝙ conſtitutuʒ
fit cõſenſu, nec requirit ſolẽnitatem verborum. Ex hoc ſequitur
aliud notabile, ꝙ poteſt fieri inter abſentes per nũtiuʒ, vel epi
ſtolam. l. cõſenſu. de act. ⁊ obl. ⁊ j. de contrahen. emp. l. j. in fi. Ter
2 tio no. † ꝙ nuntius confert verba in perſonam domini, dicendo
ſic, Tu cõſtituis te ſoluturum domino meo, vt hic, ⁊ l. ⁊ licet. ibi,
per quam tibi cõſtituit, ⁊c. Not. per gl. in verb. poteſt. in l. mul-
tum. in fi. C. ſi quis alteri vel ſibi. ¶ Quarto no. qd nuntius pre
b ſtat nudũ [b] miniſteriũ. q. d. non queritur nuntio, ⁊ per nuntium
3 dño, ſed directo queritur dño. Nuntius enim eſt † quoddã orga
nũ quo mediante vadit vox vnius ad aliũ ſicut per epiſtolã, ⁊ ſi
cut aliqs loqueret per picã aliquã ſeu buccinũ, ⁊ hoc modo vo-
cem ſuam ad aliũ trãſferret, vt in gl. in l. ſeq. in verb. miniſteriũ.
4 † Et ex hoc [c] habes, ꝙ nuntius priuati nunquã poteſt eſſe gene
c ralis, ita ꝙ ex virtute illius generalis mandati [d] ipſe deſcendat
d ad aliqua ſpecialia. tũc enim nõ eſſet tanquaʒ organum, ſed ipſe
ꝑ ſe aliquid faceret vltra id qd dñs dixit. Et hoc videtur velle
tex. s. de procurat. l. j. ⁊ per hec verba que quotidie apponuntur
in inſtrumentis. ſ. talis fecit ſuũ ꝓcuratorẽ, actorẽ, factorẽ, ⁊ nũ-
tiũ ſpecialẽ, prout de nuntio loquuntur, nõ habẽt effectũ, niſi in
his que ſpecialiter inferũtur, vt ex predictis patet. Itẽ ex ꝓdi-
5 ctis † apparet ꝙ ſi ille, qui eſt procurator, [e] fecit vt nuntius, non
e valet quod agitur. l. multuʒ. C. ſi quis alteri vel ſibi. s. eod. l. euʒ
6 qui. §. iulianus. Itẽ † ex hoc videt velle Pe. ⁊ refert Cyn. in d. l.
multũ. qd illud qd quis fecit vt nuntius, nõ poſſit validari rati-
habitione ſi mandatũ nõ preceſſit. Non enim fuit pica vel orga-
nũ, mãdato non precedente. Facit ad predicta ſcilicet ꝙ ſpecia-
le mandatũ precedere debeat. l. j in fi. ⁊ qd ibi no. j. de cõtrahen.
emp. Sed cõtra predicta opp. de l. ſi qs ſolutiõi. in fi. j. de vſur.
⁊ qd vi aut clã. l. iij. in prin. ⁊ l. ꝙ meo. §. procurator de acqr. poſ.
Rñ. ꝙ in illis legibus nõ eſt nuntius, qr nõ preceſſit mandatuʒ,
vel ſi preceſſit, nõ erit mandatũ ſpeciale, licet in caſibus illarum
legũ ille geſtor negotiorũ, ſeu ꝓcurator pſtet nudũ miniſteriuʒ:
hoc eſt, non acquiritur ſibi, nec per euʒ dño, ſed acquiritur dño
directo, ſicut hic fit per nũtiũ, nõ tamẽ ꝙ ibi ſit nuntius. Et pre
dicta vera in nũtio priuati. De nũtio aũt iudicis non tango hic,
7 qr nõ eſt noſtra materia ¶ † Quero vtrũ requirat ꝙ pſona nũ
f tij ſit idonea [f] ſicut perſona procuratoris. Dic vt dixi l. ſi is qui
pro emptore de vſucapi. in materia fictiõis trãſlatiue de pſona
ad pſonã. multa alia eſſent vidẽda in materia de nũtio, q̃ omitto.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Conſtituere. Vide Alex. in l. quod quis. C. de procu.
b ALEX. ¶ Preſtat nudũ. Vide Bal. in l. j de cõfeſ. ⁊ per ea que
hic habentur dicit no. Bal. in rub. C. de exercito. quod prohibi-
tus aliquem ſubſtituere poteſt explicare per nuntium.
c POMA. ¶ Et ex hoc. Vide Alex. conſi. xci. iiij. vo.
d ALEX. ¶ Mandati. Et quod non poteſt dari generalis nunti⁹
ſicut procurator, adde Bar. in l. j. C. de iure dominij impe. ꝑ illũ
tex. ⁊ qd ibi dixi s. Barto. tenet Bal. in ru. C. eod. ti. adde Bal.
in l. ſi pupilli. §. j. de neg. geſt. ⁊ Bal. in d. l. multum.
e ALEX. ¶ Procurator. Si ꝓcurator facit vt nũti⁹, nõ vʒ nec po
teſt ratum haberi. Et quomodo cognoſcatur an quis cõtrahat
vt nudus miniſter. vide Bal. in l. ſi ex contractu. C. quod cuʒ eo.
Et differentiam inter nuntium, ⁊ procuratorem, vide in Specu.
de procu. §. vt autem. ver. ⁊ not. in c. quãquam de vſur. in vj. ⁊ ſi-
militer nũquam obligatur nuntius, vt no. glo. in l. ſi pupilli. §. j.
de neg. geſt. ⁊ Bal. in l. ei qui. C. quod cum eo. adde Bart. not. in
extrauagan. de pa. conſtan. vbi habet, quod nuntius etiã igno-
rans poteſt ſtatim reuocari. qd no. ⁊ vide circa hoc pulchruʒ di-
ctũ Jo. de Imo. in l. qui bona. §. alieno. quẽ ibi refero de dam. in
fect. Adde quod Bal. conſi. cxxxiiij. lib iij. dicit, quod dominus,
qui eſt ſolitus ratificare contractus celebratos per nuntiuʒ bo
na fide, non poteſt dicere nullũ in alio cõtractu bona fide geſto.
f ALEX. ¶ Idonea. per Bar. in extrauagan. ad reprimendum in
verſicu. per nuntium, ⁊c.

LEX XVI.

SI duo. Conſtituendo poſſunt cõſtitui duo rei. h. d.

§. Sed ⁊ certo. In cõſtituto poteſt adijci locus, ⁊ tẽpus, ⁊ erit
actio arbitraria h. d. ¶ Gl. j. itelligit hic vbiqꝫ, ſeu quolibet lo-
co. ſ. idoneo. Ego aliter dixi s. ti. j. l. j. Nec ob. l. eũ qui in pri. ⁊ §.
j. s. eo. qr ibi nõ poterat conueniri propter priuilegiũ legatiõis.
Querit hic Bal. quid de eo qui conſtituit ſe ſoluturum vbicun
que fuerit inuentus? Dic vt dixi. tit. j. l. iij. §. ſi quis ita,

§. Ait pretor. In hoc §. Iuriſcõſultus refert ali-
qua verba edicti, q̃ ſequebãt poſt
verba relata. s. e. l. j. ⁊ ſunt verba talia coniungenda cũ illis. ſ. ait
pretor. Qui pecuniã debitã cõſtituit. ſi appareat eum, qui cõſti
tuit, nec ſoluiſſe ⁊c. vt hic in tex. Sed qr illa verba non ſunt per
fecta, quero quid ſequebatur in edicto? Dicit glo. ſatiſfacere co
gã, vel ſi. quicquid de re cõtingat aduerte vt dixi s. e. l. j. Certeſi
talia verba eſſent appoſita, que dicit gloſſ. non oriretur actio de
cõſtituta, ſed officium iudicis, ſubaudi ergo, iudicium dabo, ⁊c.
Itẽ illud quod dicit glo. in verb. conſtitutum eſt, quicquid de re
cõtingit, ⁊c non eſt neceſſe ꝙ ponatur, quia ex verbis predictis
bene ſequitur illatio, que ſtatim ponitur per Iuriſconſultum.

§. Ergo ſi non. Periculũ interitus pertinet ad
debitorẽ poſt morã, quaʒ poteſt
purgare vſqꝫ ad lit. cõte. h. d. cũ l. ſeq. Quero, vnde veniat illa il
latio, ergo ſi nõ ſtetit per actorem, periculum interit⁹ pertinet
ad reum. Reſpõ. ex verbis edicti ruditer cõſideratis. Videtur
enim apparere reũ non dediſſe nec feciſſe, nec per actorez ſtetiſſe
ergo datur in eum iudiciũ, licet res ſit pereẽpta. Secũdo quero,
dicitur hic reo ſubueniendũ, quero qualiter ei ſubuenitur? Di-
a cũt quidam de equitate, licet rigor ſit cõtra eũ. Tu dic clarius [a]
ꝙ reo ſubuenitur iuſta ⁊ vera interpretatione, ⁊ declaratione
verborum edicti, que declarat o ponitur j. proxi. §. Alia verba
ruditer conſiderata facerent contra eum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Clarius. Vel aliter ſumitur ſecunduʒ qd intelligitur
per doc. in l. nemo rem. de verb. obli.

a §. Hec autem verba. [a]Iſtũ §. ſummaui cum
precedenti, ⁊ no. ꝙ iſta
ꝟba, neqꝫ dediſſe, neqꝫ feciſſe debẽt intelligi. hoc eſt, ac ſi in mo-
b ra fuerit dãdi vel faciẽdi, quod eſt notabile ad multa. [b] ¶ Cõtra
c hoc opp. [c] de l. in illa ſtipulatione, ſi calẽdis. de ver. obliga. Sol.
quãdo ꝓcedit diſpoſitio, ex qua inducitur obligatio de aliquo
d dãdo, vel faciendo, tũc verba [d] illa, ſi non dederit vel non fecerit,
intelligũtur. id eſt, ſi in mora fuerit dandi vel faciendi, vt hic, ⁊ j.
de verb. oblig. l. ſi homo mortuus ⁊ l. ſi penum. quando dies le-
ga. ced. Sed ſi non precedit diſpoſitio ſed ſimpliciter ponuntur
in vim cõditionis. tunc verificantur ſimplici ex eo, quod non
eſt datum vel factum, vt l. in illa. ⁊ l. hoc iure. j. de verbo. obliga.
⁊ dicit ad hoc ſingularem.

ADDITIONES.

a ¶ Hec aũt ꝟba. Adde Bar. in l. ita ſtipulatus. in vj. q. de ꝟ. ob.
b ALEX. ¶ No. ad multa, ⁊ vide qd dicit Bar. in l. opus. j. loca. cir
ca fin. Et ad declarationẽ huius principij, vide hic oino Paul.
de Caſt. ⁊c.
c ALEX. ¶ Contra hoc oppo ⁊ vide ꝙ per gl. hic in verbo, cõſti-
tuti. no. per Cy. ⁊ Bal. in l. fi. §. pe. C. de iur. dot.
d POMA. ¶ Tunc verba. Vide ad dicta Barto. cõſil. vij. Alexã.
l. j. §. item ſi ita. iiij. not. ff. ad leg. Falcid. ⁊ cõſi. cix. vol. v. ⁊ Socin.
late conſi. cxxxiij.

LEX XVII.

1 ☞ Moram purgare reus poteſt vſqꝫ ad litem conteſtatam.
2 Actor dicitur eſſe in mora quãdo recuſat recipere ſine iuſta cau
ſa. Et que dicatur iuſta cauſa.

a SEd ⁊ ſi alia. [a]Cõtinuatur cum precedẽti,
⁊ eſt ſummata. s. cũ §. ergo ſi,
1 ⁊c. ¶ Nota ꝙ reus † poteſt purgare morã vſqꝫ ad li
2 cõte ¶ Secundo nota † ꝙ actor dicitur eſſe in mora [b]
b quando recuſat recipere ſine iuſta cauſa. * Poſſet autem eſſe iu-
* ſta cauſa, ſi ei nõ offertur pecunia tota, vel offertur ſine itereſſe,
c quia forte intereſt eius, [c] debito loco, vel debito tempore nõ eſſe
ſolutum. ¶ Oppo. extra gl. hic in verb. exceptione, illud quod
petitur, ſemper poteſt offerri vſqꝫ ad ſententiaʒ, ⁊ ſequeret ab-
ſolutio, vt Inſti. de perpe. ⁊ tẽp. ac. §. fi. Sʒ hic petitur ipſa res
debita de neceſſitate, prout nos referimus hãc legem ad obliga
tionẽ dandi. Dicit enim neqꝫ dediſſe, neqꝫ feciſſe, ergo perpetuo
poterit offerri vſqꝫ ad ſentẽtiã. Sol. illud, quod petitur, poteſt
offerri ſeu ſolui vſqꝫ ad ſententiã. Ita loquitur lex cõtraria, ſʒ
d oblatio ſola purgaret moram [d] ante litẽ cõteſta. vt hic, poſt litẽ
vero cõteſtatam nõ ſufficeret ſola oblatio, ſʒ requireretur conſi
gnatio. ⁊ depoſitio, ita ꝙ haberet vim ſolutionis. Ita ego decla
ro hãc l. in l. ſi inſulã. de ver. ob. ¶ Opp. de l. magnã. C. cõtrah. ⁊
commi. ſtipu. Sol. ibi erat dies, ⁊ pena, hic dies, ⁊ nõ pena. quod
plene dic, vt d. l. ſi inſulã. ¶ Quero dicitur hic reo ſubueniẽdũ
exceptione, aut iuſta interpretatione, quid vult dicere hoc? Re
ſpõ. exceptione, quando quantitas fuit oblata. ſ. debita, vt l. qui
decem. in prin. de ſolu. Iuſta interpretatione. ſ. quando fuit obla
ta ſpecies debita quo caſu liberatur ipſo iure.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sed ⁊ ſi alia. Vide per iſtum tex. quid dicat Alex. in
l. vis

l.vinum.ff.ſi cer.pet.
b ALEX.¶ Mora.Not.ꝙ debitor tenetur offerre pecuniã totã
cum intereſſe.Et vide latius Bald.in l.acceptam.C.de vſur.in
vj.opp.⁊ in xvij.q.⁊ etiam in vij.opp.⁊ in l.ſi traditio.⁊ in l.j.C.
de act emp.in vij.q.⁊ in duabus ſeq.
* CLAVD.¶ Cauſa. Idẽ dicit Sali.in l.ſi pacto,quo penaꝫ.C.de
pac.⁊ iſto caſu non potuerit amplius cõſtituere debitorẽ in mo
ra per interpellationẽ extraiudicialẽ,ſed requiritur litis cõte-
ſtatio per hanc legem quam ita intelligit.
c ALEX.¶ Intereſt eius. Idẽ tꝫ Pau.de Ca.ĩ.l.ſe.circa ſi.prin.
d ALEX.¶ Moram. Qñ ſola oblatio ſufficiet ad purgationem
more,adde Bar.omnino in l.interdũ.§.ſi.de ver.obli.⁊ not ad
declarationem eorũ que not.Bar.in l.acceptã.C.de vſur.at hic
adde Bal.in d.l.acceptã.⁊ in l.traditio.in xvij.q.C.de act.emp.
Adde qñ admittaꝛ purgatio more. Paul.de Caſt.cõſi.cclxxiij.

LEX XVIII.

1 Actor,qui non venit die ſtatuta in loco ſolutiõis dicitur in
mora,⁊ nu.5.⁊ quando poſt diem ſtatutam poſſit in mora conſti
tui.nume.7.
2 Difficultas non excuſat actorem a mora,ſicut excuſat reum,et
vide rationem.nu.6.
3 Actor debet ire ad locum rei,vt ſibi ſoluatur.
4 Solui ante diem quando poſſit.
5 Terminũ habens ad producendum inſtrumẽta,ſi vltra diem
termini producit,non debet citare partẽ,ſecus ſi intra terminũ.
8 Dies quando in obligatione nõ eſt tacita nec expreſſa, reus nõ
conſtituitur in mora,niſi per interpellationem. Interpellatio
debet fieri debitori per creditorem vel ad eius domum.
9 Moram reus volens citare ad domũ ⁊ cõmiſſionem pene quan
do debeat ire ad domum actoris cum re debita.
10 Moram ſi reus vult purgare debet ire ad domum creditoris.
11 Reus aut actor ſi non probat ſe fuiſſe die Paſchatis Floren-
tie vbi ſolutio erat fienda mora non dicitur per lapſum diei, et
debitor tunc conſtituitur in mora per interpellationem.
12 Debitor ⁊ creditor quando vadunt ad locum deſtinatum ſolu-
tioni,quis debet alterum perquirere.
13 Fori eſſe eiuſdem an intelligatur reſpectu eiuſdem ciuitatis,an
vero eiuſdem dominij,ad hoc vt debitor debeat ire ad domum
creditoris.
14 Vinum ſi emo in genere,expenſis vendentis debet portari ad
domum meam,ſecus ſi emo decẽ ſalmas vini de tali vegete,vel
vinea.

Item illa. Actor dicitur eſſe in mora reci-
piẽdi ſi tẽpore debito ad locũ ſo
* lutionis non venerit.h.d.*Et ideo cõclude, quod ex
quo eſt in mora,⁊ res poſtea pereat,nocet ſibi actori,
⁊ debitor liberatur,vide tex.ibi,ipſi nocere,⁊c.Sed pone,quod
creditor veniret illuc illa die,⁊ non inueniret debitorem:qꝛ non
eſt ibi,an debitor erit in mora? Videtur,ꝙ non per text.iſtum
ibi,non venit,⁊c.qꝛ etiam ſi illuc veniſſet debitor,non inueniſſet
creditorem. Itẽ quia imputari potius dꝫ creditori,cum ſit in
pari cauſa cum debitore,⁊ ſic debitoris ſit potior cõditio, vt ĩ.
de ver.obli.l.ſi ſeruum.§.ſequitur.⁊ ſ.de condic ob tur.cau.l.ij.
⁊ ĩ.de vſur.l.pecunie fenebris.in ſi.ſ.ſi quis in ius voc.non ier.
l.ij.in ſi.Sed dic contrarium.arg.ĩ.de condi.⁊ demon.l.cum ita.
Item quia non ſufficit,quod ſtet per creditorẽ,niſi debitor fe-
cerit,quod debuit facere,vt ĩ.de ſta.lib.l.ſeruus heredi.§.Im-
perator.pro quo ſ.ex qui.cau.ma.l.antepe.Nec obſtat lex iſta,
ꝙ qñ per actorem ſtetit,⁊c.quia eſt verum,quando debitor fe-
cit ea,que erãt ex parte ſui faciẽda.Sed hic non fecerat quare
actoris abſentia ipſum nõ releuabit.Pro hoc videtur caſus ĩ.
loca.l.ex cõducto.in ſi.pro quo.C.de app.l.eos qui.§.ſi.⁊ l.iudi
* cibus.*¶ No.†quod actor dicit eſſe in mora recipiendi ſi die
1 ſtatuta nõ venit in loco ſolutionis.¶ †Secundo not.quod licet
2 difficultas excuſet reum a mora l.quod te.ſ.ſi cer.pet.tamẽ nõ
dicitur excuſare actorem,quin nõ dicatur eſſe in mora recipien
di,quod apparet hic in eo,quod dicit de actore valetudine vel
3 tempeſtate impedito.¶ Tertio no.†quod actor debet venire
a ad locum rei,ſeu ad eius ciuitatẽ,vt ſibi ſoluatur,vt ibi,petitor
non venit,⁊c.¶ Opp.⁊ videtur quod reus poſſit ſoluere ante
diem.vt ĩ.de ſolut.l.quod in diem.Sol.dicit gloſſ.fateor ſed hic
forte dies erat appoſita gratia creditoris,vt l.ſi ita relictuꝫ.§.
4 Pegaſus.de legatis ſecũdo.cum ſimilibus.†Ego ſic dico, Si
quidem queritur an ante diem poſſit ſolui,dico quod ſic cum di
ſtinctione predicta,aut dies apponitur gratia actoris,aut rei,
5 aut vtriuſque.¶ †Sed ſi queritur an ante diem debitam actor
ſit in mora non veniendo ad locum ſolutionis, dico, quod ſi ſibi
fieret denuntiatio,quod veniret ad recipiendum ſolutionem an-
b te diẽ,deberet venire,alias eſſet in mora,b vt dicta lege quod in
diem.Sed ſi ſibi non denuntietur,non eſt in mora,nec tenetur cõ
c parere c niſi die ſtatuta,hic eſt caſus hic.Et hoc ẽ valde notabi-
d le,d puta,datus eſt terminus alicui ad producendum inſtru-
menta,vel ad faciendum iurare teſtes.Certe ſiquidẽ ipſe pro-
ducit teſtes vel inſtrumenta vltima die vel vltima hora termini
* non debet facere requiri aduerſarium,quia ibi debet eſſe, ⁊ * ſi
non eſt ibi,eſt contumax,vt hic.Sed ſi intra terminum ꝓduce-
ret fateor,quia poteſt producere,tamen debet aduerſarium ci-
tari facere.Non enim cogitur eſſe ibi ante diem termini,vt hic,
nec dicitur contumax ſi nõ eſt ibi.ideo requiritur noua citatio,
vt in aut.ei qui.C.de tempo appel.Dixi in l.qui ante calendas.
de verb.obli.tene bene menti tex.huius legis.¶ Secũdo opp.
e ⁊ videtur quod difficultas excuſet e a mora.l.quod te.ſ.ſi cer.
peta.⁊ l.ſi vehenda.§.idem iuris.ĩ.ad legem Rhod.de iac.So
6 lu.dico†quod excuſet debitorem,vt in contrarijs,ſed non credi
torem,vt hic.Ratio differẽtie eſt,quia debitor certat de dãno
vitando,⁊ ideo,vbi non poteſt ſibi imputari culpa,non dicitur
eſſe in mora.Creditor vero certat de lucro captãdo, hoc eſt, de
transferendo periculum interitus in reum per curſuꝫ diei,me-
rito licet ſibi actori non poſſit imputari etiam reo,ideo de peri
culo interitus non tenetur, tanquam actore exiſtente in mora.
7 ¶ Quero,iuxta hoc,†vtrũ poſt illam diem actor poſſit conſti
tui in mora? Reſpondeo ꝙ ſic,ſi ibi reperiretur,⁊ res eſſet ſibi
oblata,⁊ ipſe ſine aliqua iuſta cauſa nollet recipere,tũc enim di
ceretur eſſe in mora eo ꝙ non recepit,licet preceſſerit mora,eo
ꝙ non venit,⁊ hoc vult ſentire gl.ſuper verbo,ad diem. Opp.
f ad iij. not.⁊ videtur ꝙ reus debeat ire ad domum actoris f ad
ſoluẽdum,non actor ad domum rei.l.ij.C.de iure emphy.⁊ l.pe.
8 §.ſi.ĩ.de cõdi.⁊ demon.Sol.†Quãdoqꝫ in obligatione non eſt
dies tacita,nec expreſſa,⁊ tũc reus non cõſtituitur in mora,niſi
per interpellationẽ.l.ſi ex legati cauſa.de ver.obli. Iſta autem
interpellatio debet fieri per creditorem ipſi debitori, vel ad do
mum eius,ſi non reperiatur alibi.vt l.ſi dictum.§.ſi.de euic.⁊ l.
iiij.§.ſed domum.de dam.infec.⁊ ĩ.de liber.agno.l.j.§.j.Si vero
9 in†obligatione eſt dies tacita vel expreſſa,tũc ſi reus vult ſol-
uere,vt euitet cõmiſſionem pene ſeu more,per diei lapſum,vtrũ
debeat ire ad domũ actoris,vel non:glo.hic in verb.non venit,
diſtinguit.Aut ſunt eiuſdẽ fori,⁊ debet reus ire ad domũ acto
ris,alias actor ad domũ rei,vt hic dicitur in tex.⁊ ita obſeruat
conſuetudo.Ita dicit gl.quod no.bene.Tu diſtingue latius ſe
g cũdum Guliel.g Aut ſolutio debet fieri reſpectu alicuius rei,
⁊ pro aliqua re,⁊ tũc ſiquidẽ creditor eſt eiuſdẽ fori,in quo res
illa eſt ſituata,⁊ debet ire reus ad domũ actoris.l.ij.de iure em
phy.⁊ l.forma.§.ſi vero.ĩ.de cẽſi.⁊ in aut.om.mod.nat.effi.ſui.
§.ſi quis igitur ex qualibet.Si vero non eſſet eiuſdem fori,tũc
non tenetur ire extra locum ſui domicilij d.l.ij.arg.huius text.
cum gl.Et per hoc dico ꝙ ſi ille,qui debet ſoluere debitum ca-
nonem pro re emphyteutica,ſi dominus eſſet alterius fori ſuf-
ficit ꝙ in die in qua debet ſoluere,ipſe in domo ſua dicat, Ego
ſum paratus ſoluere canoneꝫ,ſi eſſet,qui reciperet,⁊ hoc faciat
ſcribi.Debet enim creditor ire ad eum,non ipſe ad creditorem
* alterius fori,vt hic patet,*niſi aliter ſe haberet cõſuetudo.Si
vero ſolutio,que eſt fiẽda,non fiat reſpectu rei,⁊ pro aliqua re,
tunc aut illa ſolutio reſpicit tantum cõmodum perſone,⁊ dꝫ ire
debitor ad domũ creditoris.vt l.ꝙ niſi.ĩ.de ope.lib.cum ſimil.
Aut reſpicit cõmodũ burſale,⁊ patrimoniale, ⁊ tũc aut ex hac
ſolutione volo aliquẽ mihi obligare,vel aliquid mihi acquire-
h re,⁊ debeo ire ad domũ creditoris,h vt l.cũ quidaꝫ.C.de cõdi.
inſer.⁊ l.pe.in ſi.de cõdi.⁊ demõ.Aut volo me exonerare,ne in-
i cidã in morã i vel penã,tũc aut creditor eſt eiuſdẽ fori mecũ,et
debeo ire ad domũ eius.Aut diuerſi fori,⁊ tũc dꝫ creditor ve
nire ad me vt hic,cũ ſua gl.⁊ ideo in hoc caſu ſufficit, ꝙ debitor
k in die ſolutiõis dicat in domo k ſua,eſſem paratꝰ ſoluere,ſi aliqs
l eſſet,q reciperet.Ita dicit Gul.⁊ bñ.¶ Iuxta ꝓdicta l † quero.
10 hoc eſt verũ qñ reus vult ſoluere ne incidat in morã, ſed qd,ſi
reus vult ſoluere ad purgandã morã,in quã iã inciderat? Gl.
videtur hic itelligere eãdẽ diſtinctionẽ eſſe adhibẽdã.Vide gl.
hic in verb.nõ venit.q inci.in eũ locũ.Ego dico,ꝙ ad purgãdã
morã,ſemper dꝫ reus ire ad domũ actoris,etiam ſi ſint diuerſi
fori.Nã cũ reus ex mora ſua iã ſit obligatꝰ ad penã,vel ad peri
culũ interitꝰ,iſtã ſolutionẽ facit,vt aliqd ſibi acqrat,nõ vt ſimpl'r
ſe exoneret,ergo dꝫ ad domũ creditoris accedere d.l.cũ qdã.⁊
l.pe.ſ.alle.Et eodẽ modo dico de actore,q ſemel fuit in mora re
cipiẽdi,nã ſemp dꝫ ire ad domũ rei,vt purget morã ſuã,⁊ reũ ĩ
m mora ꝯſtituat eadẽ rõne.¶ Quero pone m ꝙ ſolu dẽat fieri n ĩ
n ciuitate Florẽtie†die paſchatis,illo die nõ ꝓbat reus ſe fuiſſe
11 Florẽtie ad ſoluẽdũ,nec ẽt actor ꝓbat ſe illa die ibi fuiſſe ad reci
piẽdũ,vtrũ ſit ꝓbata mora ꝑ curſuꝫ diei.Rñ.nõ,vt l.arbiter ca
lẽdis.ſ.de arb.Quero qd erit poſtea q̃liter debitor ꝯſtituaꝛ ĩ
mora? Rñ cũ illa dies eẽt appoſita,vt iterpellaret ꝑ creditore
ex eo ꝙ omiſit creditor illa die venire,vr̃ illã iterpellationẽ et

inſtātiam petēdi remiſiſſe, vt l. mora. circa prin. j. de vſur. ⁊ ideo
remanet actio, ac ſi eſſet debitor ſine adiectione diei, vt cōſtitua
tur in mora per interpellationem. l. ſi ex legati cauſa. de ver. ob.
o ¶ Quero, creditor, ⁊ debitor vadūt ad locū deſtinatū ſolutio
12 ni, quis † debet alterū perquirere, ⁊ vbi debet perqri? Reſpon.
ſecūdū ea que dixi ſ. ſtatim dicā i queſtiōe ſeq. eo enim caſu quo
quādo ſunt eiuſdē fori, dꝫ ire debitor ad domū creditoris, eo ca
ſu debet debitor perquirere creditorem, ⁊ eo caſu, quo creditor
deberet ire ad domū debitoris ſi eſſent diuerſi fori, eo caſu debe
p ret creditor debitorem perquirere eadē ratiōe, p vt j. videbitis.
Perquiri aūt debet apud notos, ⁊ eos, ⁊ apud ea loca cū qbus, ⁊
in qbus cōſueuit cōſeruari, vel deberet veriſimiliter hoſpitari
vel cōuerſari, nec tenet eū perquirere per loca abſcōſa, ⁊ inuſita
ta l. hec aūt. j. ⁊ ibi no. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. ⁊ quādo app. ſit. l.
q j §. adeūdi. ¶ Quero, q: dictū eſt ſ. quādo ſunt eiuſdē fori, vel
13 diuerſi † intelligātur eiuſdē fori reſpectu ciuitatis, an eiuſdem
reſpectu vniuerſitatis fori, vt puta ſub eodeꝫ preſide prouincie,
qui habet ſub ſe multas ciuitates. Reſpō. totus hic tractatus ex
bono, ⁊ equo pēdet, vt l. quod ſi Epheſi. in fi. ſ. ti. j. ⁊ l. ſi ſeruū. §.
ſequitur. de ver. ob. ⁊ ideo q dixi ſ. q qn ſunt eiuſdē fori, dꝫ ire
debitor ad domū creditoris, ſic intelligenda ſunt, ſi vterqꝫ habi
tat in eadē ciuitate. Nā ſi debitor habitaret in ciuitate, ⁊ credi
tor in comitatu remoto, ⁊ tedioſo ad eūdū, nō deberet ad eū ac
cedere, vt ſ. de ar. l. ſi cū dies. §. ſi arbiter. v. qd ergo. Nā cū i du
bio videat actum vt ſoluatur in loco vbi peti poteſt. l. vlti. ſ. tit.
ij. ⁊ l. quod legatur. ff. de iudi. Peti autem poteſt in ciuitate, non
comitatu, ergo creditor deberet venire in ciuitatem ad domum
debitoris, nō ecōtra. Predicta vera, niſi cōdictio perſone aliud
induceret. Quid enim ſi pmitteretur vel legaretur pecunia cui
dam magno militi vel prelato habitanti in comitatu? Certe ve
riſimiliter videtur actū, vt debitor ad eum accedat, vt d. l. ſi cuꝫ
dies. §. ſi arbiter. ⁊ de leg. j. l. cum res. in prin. ibi, vel vbi veriſi
mile eſt, ⁊c. ⁊ ibi not. Sed ſi vterque habitaret in ciuitate, tunc
debet ire debitor ad domū creditoris, vt hic no. Quod ſemper
intellige, niſi ex conditione perſonarum aliud declaret equitas.
l. ad perſonas. ſ. de iureiur. ⁊ per ea que dicta ſunt ſupra. Si ve
r ro tam debitor quam creditor habitaret in comitatu, tunc ſi fa
cilius eſt debitori venire ad ciuitatem, nō tenet debitor ire ad
domum creditoris, quia de loco ciuitatis videtur actū vbi pe
ti poteſt, vt dictum eſt. Sed ſi eſſet ei facilius ire ad domum cre
ditoris, quam ad ciuitatem, deberet hoc facere, ⁊ haberet locuꝫ
quod hac glo. not. nec eſſet audiendus ſi vellet agere, ⁊ facere eū
attediare, vel facere eum venire ad ciuitatem, argu. ſupra de rei
vendi. l. in fundo. Predicta vera niſi conditio perſonarū aliud
iduceret, vt dixi. Ea vero que ſupra dixi de his qui ſunt diuerſi
fori, cuꝫ poſſit dupliciter intelligi, ſcilicet de foro ciuitatis, ⁊ de
foro prouinciali, vt ſ. dixi, debet intelligi prout facilius eſt de
bitori, ſicut dicimus de tempore, vt l. ſi ita ſtipulatus fuero decē,
aut xv. de verb. oblig. totum tamen hoc ex bono ⁊ equo dirimē
duꝫ eſt. l. quod ſi Epheſi. ſ. ti. j. Quid eñ ſi eſſent diuerſi fori, ta
men eſſent multum propinqui vt habitātes in cōfinibus diuer
ſarum ciuitatum? Certe ſi accederet ad domuꝫ creditoris, eſſet
facilius quam ire ad locū fori, hoc facere debet, per ea que di
cta ſunt, ⁊ hoc veriſimiliter videtur actum, licet quo ad aliū tra
ctatū idētitas, ⁊ diuerſitas fori aliter aſſumatur. l. fi. de preſcri.
lon. temporis. Et predicta omnia ſunt vera in debitore in gene
s re s. Et idem putarem in debitore alicuius ſpeciei, que ſine peri
culo ⁊ ſine ſumptu ſeu labore portari poſſet. Si vero eſſet debi
tor alicuius ſpeciei, vel alicuius gñis ſubalterni, puta, ſi deberē
decem ſalmas vini de tali vegete ſufficit debitorē illam rem ſol
uere vbi eſt, dum tamē dolo ipſius debitoris in locum extraneū
non ſit tranſlata, ⁊ creditor ſuis expēſis, ⁊ periculo faciat ſibi eā
portari vbi vult, vt ſ. de edē. l. pretor. §. fi. ⁊ de iudi. l. quod lega
tur. ⁊ j. de peric. ⁊ commo. rei vendi. l. j. §. licet autem. de legat. j. l.
t cum res. in prin. cum ſimi. Ex hoc apparet, t quando tu emis vi
14 num vel frumētum, † cuius expenſis debeat portari ad domum
tuam? Nam ſi emeres vinum vel frumentū in genere, debet por
tari ad domū tuā expenſis debitoris. Sed ſi in genere ſubalter
no, vt decem ſalmas vini de tali vegete, vel de tali vinea, tunc ex
penſis tuis vel eius, ſecundum ea, que ſ. dicta ſunt.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Venire. Iſtud poſſet forte limitari, vt dixi not. poſt
Bar. ſ. de eo. quod cer. lo. quod ſi eſſet verum, eſſet multum not.
b ALEX. ¶ Mora. Et ſic no. non valere productionem inſtrorūꝫ
parte non citata, niſi datus eſſet terminus ad producendum ſe
cundum Bal. in d. l. qui ante calēdas. in addi. ⁊ in l. ſancimus. in
add. parua. C. de iud. ⁊ clare Bal. i l. ſi quādo. in vlt. q. C. de teſti.
⁊ vide hic Bar. ⁊ eſt tex. ibi, ⁊ Bal. in l. iudices. C. de fid. inſtr. Et
quod requirat partis pſentia, vel citatio, tenet Ange. per illum
tex. in l. properādum. C. de iud. in §. ſi auteꝫ reus. ibi, terribiles.

Qd dicit ad hoc eſſe ſingulariter not. ⁊c. Adde Ro. cōſi. cliij.
⁊ Bal. conſi. cccccxxvj. i. libro.
c ALEX. ¶ Cōparere. Vide hic Pau. de Ca. ad q. qd ſi non fecit
ipſum citari, ⁊ teſtes pduci, vel iurare fecit, an valebit ratifica
tio, vide p eū hic q etiā ad hāc q. alle. Ioā. And. in c. in nomine
domini. de teſtib. ⁊ in regula preſumitur. in prin.
d ALEX. ¶ Notabile. De hac q. vide etiā p eūdē in l ij C. de tēp.
appel. ⁊ per Bal. in l. ſi quādo. per illū tex. C. de teſta. in l. eos. §.
apoſtolos. de app. in l. fi. C. qui admit. ⁊ in l. ſi ita ſcriptū §. Pe
gaſus. de lega. ij. ⁊ in l. ij. ſi quis cau. ⁊ in c. j. quo tēpore miles in
vſib. feu. ⁊ in auth. ei q. de temp. app. ⁊ per Pau. de Caſt. in l. ſi
quis arbitratu. de verb. obli. p Rom in rub de arbi. in x. q. per
Pe. de Anch. in cle. quāuis. de app. ibi ſequitur dicta per Bal.
⁊ ibi eſt glo. no. in ver. infra dictum.
* CLAVD. ¶ Debet eſſe. Vide Ro. conſil. clxvij. ad hoc facit opti
mus tex. in l. vt intra cert. tempus.
e ALEX. ¶ Excuſet. Vide hic omnino Paul. de Ca. qui no. loqui
tur circa iſta.
f ALEX. ¶ Ad domū actoris. An creditor tenetur ire ad domū
debitoris, vel nō: vid pulchre Bal. in l. acceptā. i x. q. C. de vſur.
⁊ p Ant. poſt Imo. in c. ſignificante. de pig. ⁊ per Bal. in l. j. C. de
inſtit. ⁊ ſubſtit. adde an creditor teneat ire ad domum debitoris
Bal. cōſi. cli. ⁊ ccccxlix. ij. lib. ⁊ Pe. de Anch. conſi. lxxxv. ⁊ ibi an
oblatio ſufficiat, ad faciendum partem incurrere penam.
g ALEX. ¶ Secūdū Bal. ⁊ ad intellectū eorū que hic dicūt, vide
Inn. ⁊ Io. An. in c. ſignificāte. de pig. ⁊ vide Bal. poſt gl. in l.
vſuras. C. de ſol. Et qd ſi ſolutio eſt deſtinata in domicilio debi
toris, ⁊ debitor vult ſoluere in domicilio creditoris, vide Bal.
in d. l. acceptā. in xij. q. de vſur. ⁊ in xiiij. qd ſi debitor promiſit
ſoluere ad domū creditoris q poſtea mutauit domū. ⁊ de mate
ria vide etiā p mod. Inſti. de ac. §. pterea quaſdā. p Bar. Ang.
⁊ Imo. in l. ſi ſeruum. §. nunc videamus. ⁊ in l. cum filius. § ſi de
verb. obli. per Ro. in l. de die. §. qui mulierem. q ſatiſd. cog. per
Ang. in l. ſpatium. ſupra de eden.
* CLAVD. ¶ Vt hic patet. Et nunqd ſit verū, q iſta proteſtatio
ſit neceſſaria, ⁊ an ſi non fiat, incidat in penam, vide Alex. conſi.
xcij. vo. j. Aret. conſil. clxiij. Videte Prepoſi. in ſimili in c. ſolici
tudinem. verſi. quero. de appel. Alex. conſi. clxxij. vol ij.
h ALEX. ¶ Creditoris. An emphyteuta debeat portare cēſum
ad domū domini vide Bal. in l. acceptā. in xij. q. de vſu. vbi tenet
cōtra Bar. Primitie autē ⁊ decime debēt portari ad domum
ſacerdotis. Tex. eſt not. xvj. q. j. reuertimini. ⁊ ibi no. quē alleg.
Imo. ⁊ Ro. in l. ſtipulatio iſta. §. inter. de verb. oblig.
i ALEX. ¶ In morā. Et de modo huius cōſtitutionis, ⁊ interpella
tionis in mora, quando ſunt diuerſi fori, vide no. Bal in l. cū fi
lius. §. ſi. de verb. obli. ⁊ no. per eundem in l. ſi ſeruum. §. nunc vi
deamus. de verb. oblig.
k POMA. ¶ In domo. Vide Feli in c. ij. de teſti.
l ¶ Iuxta predicta. Si autē nō fieret iſta proteſtatio, ⁊ alio mo
do nō pbaretur hoc, an ſufficeret? Dic qd ſic. ita Are. cōſi. clxij.
Vide Alex. l. non hoc. C. vnde leg. ⁊ conſi. cxx. col. ſi. v. volu.
m ¶ Quero pone. Vide Alexand. conſi. xli. iiij. volu. ⁊ cōſi. lxxij.
alias xvij. alias clxxxj. ⁊ conſilio xc. v. volu. Alexand. conſi. lxxj.
in j. col. vol. ij.
n ALEX. ¶ Debeat fieri. Vide Bar. in l. cū filius. §. ſi. de ver. obli.
Dubito tamē, q: videt qd etiā iſto caſu debitor debeat ſe oſten
dere in termino, ⁊ dicere ſe paratū ſoluere, vt ſupra dixit Bar.
nec potuit reddi ratio differentie.
o ALEX. ¶ Et debitor. Adde que no. Bar. in l. nō ſoluꝫ. §. morte.
in fi. j. de ope. nou. nun.
p ALEX. ¶ Eadem ratiōe. Et hoc ſequit Abbas in c. ſignificāte.
de pignor.
q ¶ Quero quia. Ad huius dicti declaratione vide Alex. l. vi
num. in j. col. ff. ſi cer. pe. Ana. cōſi. v. ⁊ Bar. ⁊ ibi addita in l. me
diterranee. C. de anno. ⁊ trib. lib. x.
r ALEX. ¶ Quam creditor. Adde qd no. Bal. ⁊ glo. in l. vſuras.
C. de ſolu.
s ALEX. ¶ In genere. An creditor debeat portare rē ad domū
ſuaꝫ ſumptibus ſuis, vel ſumptibus debitoris per Bal. in l. ac
ceptā. in xv. q. de vſur. Et qs debeat ſoluere gabellā, vide Bal.
in l. ſi. C. de condi. inſer.
t ALEX. ¶ Apparet. An emptor debeat portare reꝫ ſuis ſum
tibus. vide qd no. gl. ⁊ Bar. in l. ſi heres dānatus. de vino, trit.
⁊ oleo leg. ⁊ l. j. de ali. leg. ⁊ vide qd habes poſt Bar. not. in l. qd
legatur. ſ. de iudi.
1 ☞ Preſcribens quando ſit ſimilis ſoluenti.
2 Actus, qui peruenit ad eum caſum, a quo incipere non poteſt, quando vitietur.
3 Actio accedens cū alia principaliter, nō ſapit naturā illius, cui accedit: ſecus, ſi ſubrogatur.

§. Quo

a §. **Quod adijcitur.** ᵃSufficit debitũ fuiſſe tẽ
pore ↄſtituti, licet poſtea
1 debitum eſſe defierit. h. d. ¶ † No. quod preſcribens nõ eſt ſimi
lis ſoluenti. Nam ſi ſoluiſſet, actio prima, ⁊ actio de cõſtituta tol
lerentur. Et ſic opp. de l. ſi pupillus. §. j. de admin. tuto. Gl. non
ſoluit. Sol. preſcribens eſt ſimilis ſoluenti quo ad quid, non in
omnibus. ita loquitur hic. Similis eſt enim ſoluẽti quo ad dam
num creditoris, vt in cõtrario niſi ex facto debitoris ſibi proui
deatur, vt hic. ¶ Ad iſtud opp. ⁊ videtur, ꝙ hic non currat pre
ſcriptio in actione prima, ſed fuerit interrupta agnitione debi-
ti. l. ſicut. §. ſed ſi quas. ⁊ l. cũ notiſſimi, in prin. de preſcr. xxx. an-
2 no. Cogitabitis. ¶ † Secũdo no. quod non vitiatur aliquid, li-
cet peruenerit ad eum caſum a quo non poteſt incipere. Cõtra.
de l. iij. de his que pro nõ ſcri. ha. Gl. nõ ſol. Dic quod hic actus
erat ꝑfectus, ⁊ cõſummatus ante, quã eueniret caſus, a quo non
poſſet inchoari, vt no. per Dy. in c. actus legitimi. de re iud. lib.
3 vj. ¶ † No. quod actio ſubrogata nõ ſapit naturam eius, in cu-
ius locum ſubrogatur. Nam actio de conſtituta non tollitur tẽ
pore ſicut prima. Contra, ſi quis cau. l. ſi eum. §. qui iniuriarum.
Gloſ. non ſoluit. Dic quod hec non ſuccedit in locum alterius,
imo accedit cum alia principaliter. Dixi plene in l. j. §. hec autẽ.
ſi quis teſta. lib. eſſe iuſ. fue.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quod adijcitur. Hunc tex. no. Bal. in rub. C. eo.

§. **Ere autẽ eſt.** Hec actio eſt rei perſecutoria, et
non penalis. h. d.

§. **Vetus.** Petitione ex hac actione non tollitur actio
prima, ſed ex actione ſic. h. d. Oppo. quod ele
ctione tollatur, vt l. quod in herede. §. eligere. de trib. Sol. quã
do plures actiones procedunt ex eadẽ cauſa, vel ex diuerſis con
trarijs, tunc electione tolluntur, vt in contrario, ⁊ C. de furt. l. i.
Sed quando procedunt ex diuerſis cauſis non ſic cõtrarijs, tũc
non tolluntur electione, vt hic. ¶ Opp. quod actio prima ſubla
4 ta ᵃ per conſtitutum, cum in dubio preſumatur nouatio ſecun-
dum iſta tempora ⁊ iura l. vlti. C. de noua. Sol. illud verũ, quan
do interponitur in ſtipulatione, ſecus in alio contractu, niſi ex
preſſe agatur, vt hic dixi vobis in l. ſingularia. ꝟ. ſi cer. pe. Pro
batur in l. ſi mandato meo. in ſi. ꝟ. mand.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sublata. Adde Bar. in l. vbi qs. j. e. ⁊ i l. j. ff. de nouat.

LEX XIX.

1 ☞ Debitum pure ſi conſtituitur ſub conditione, an conditione
pendente poſſit agi prima actione.
2 Impoſitionis tempus inſpicitur quando aliquod onus impo-
nitur per ſtatutum.

In quod. Debitum ſub conditione poteſt cõ-
ſtitui pure, ſed ſuſpenditur in cõdi
tionis euentum, ⁊ debitum pure poteſt conſtitui ſub
conditione. h. d. Opp. pendente conditione, non eſt de
bitum, ergo non poteſt conſtitui. Gl. dicit, licet hic non ſit debi-
tum, ſit tamen propter debitum. Non intelligas gl. propter de
bitum conſtitui, quia nullum debituz ſubſiſtit, ſed propter debi
tum, ſcilicet in conditionis euentum. ¶ Quando debituz pure
1 † conſtituitur ſub conditione, vtrum, cõditione pendente, poſ-
ſit agi prima actione? Videtur quod non. l. pecuniã quaz. ſi cer.
pet. Gl. videtur hic dicere contrarium, quia hic actio prima nõ
ſperatur nouari. ꝟ. l. proxi. in ſi. quod eſt verum, niſi appareat ꝙ
conſtitutum eſſet factum animo nouandi, vt no. ꝟ. eo. l. ſi quis.

§. **Si pater.** Sufficit debitũ fuiſſe tempore ↄſtituti.
h. d. Hanc l. inducit Gul. quod ſi factuz
2 † eſſet ſtatutum quod quicunq; habet libram ſeu ad librationez
mille librarum teneatur tenere equum, licet libra poſtea creſcat
vel decreſcat, non eſt curandum, ſed illud quod habebat tempo
re impoſitionis ſolum inſpicitur.

LEX XXI.

Promiſſor. In cõſtitutũ poteſt deduci eſti
matio, ſeu pretiũ rei perempte
poſt moram. h. d. ¶ Opp. quod eſtimatio nõ eſt debi
tum, ergo non poteſt conſtitui. l. j. §. debitum. ꝟ. eodẽ.
Huius timore dicunt quidam, quod, re perempta, ſuccedit eſti-
matio in obligatione, quod eſt contra. l. ſi ſeruum. in ſi. de verbo.
obl. Dic ergo, quod ſeruus eſt in obligatione, licet ſit mortuus,
tamẽ, quia executio debet fieri in eſtimatione, eſtimatio tanquã
debita poteſt conſtitui. Vel dic quod nil prohibet aliud pro de
bito conſtitui, vt ꝟ. eo. l. j. §. an poſſit.
1 ☞ Tempus decem dierum videtur modicum, ⁊ in conſtituto
videtur tacite ſtatutum.

a
* §. **Si ſine.** ᵃIn conſtituto intelligitur tacite ſpatium
decem dierum. h. d. * Et eſt ratio: quia con
tractus de cõſtituta refert ſe ad executionem obligationis. Sz
executio obligationis nõ debet fieri ſtatim, ſaltem in perſonali-
bus actionibus, quia habet dilationem. l. ij. C. de vſu. rei iudica.
Quare ⁊ iſta obligatio de cõſtituta habet iſtaz dilationẽ ex na
* tura contractus. * ¶ † Not. modicum tempus decem dierum.
1 ¶ Secũdo not. quod tempus decem dierum videtur tacite ſta
* tutum. * Vide tex. ibi, decez dierũ. Iſtos decẽ dies intellige ad
petitionem: quia ante decẽ dies male peteret actor, vt ꝟ. quãdo
di. vſuſ. leg. ce. l. j. in ſi. Nõ autem de tempore ad ſolutionẽ facien
dam. Illud enim eſt quatuor menſium. C. de vſur. rei iudi. l. ij. in
ſi. ¶ Iuxta hunc §. no. quatuor tẽpora, vnum quo datur ad pe
tendum. Aliud ad moram cõmittendam, aliud ad iudiciuz ſuſci-
piendum, aliud ad ſolutionem faciendam. In tempore, quod da
tur ad petendum, diſtinguitur aut petitur res extra iudiciuz, ⁊
tunc ſtatim fieri poteſt petitio. ꝟ. de verb. ob. l. euz qui. §. fin. ⁊ ꝟ.
de reg. iur. l. in omnibus obligationibus. Aut petitur res in iu
dicio, ⁊ tunc tantum tempus debet expectari, donec res debita
tradita ſit, vt Inſti. de inut. ſtipu. §. fin. ꝟ. quando di. leg. cedat. l.
j. §. fin. iuncta l. interdum. de verb. oblig. Si conuenitur de tem-
pore ad moram committendam, dic, quod iſtud tempus eſt mo-
dicum arbitrio iudicis determinandum, donec reus ad domum
ire potuerit, ⁊ pecuniam apportare. Unde ſi actor vellet clamo
rem de eo facere ante teneretur. ꝟ. de ſol. l. quod dicimus. iuncta
l. vero procuratori. §. fin. cuz l. ſeq. eo. ti. Et hec omnia fallunt in
actione de cõſtituta pecunia. Sed dic, vt dixi hic in gloſ. Si que
ris de tempore ad iudicium ſuſcipiendũ, dic, quod ſi debitor nõ
ſit in mora, ⁊ debitum cõfiteatur, ⁊ paratus eſt ſoluere intra bre
ue tempus, tũc debet ſibi dari tempus arbitrio iudicis, vt ꝟ. de
eo, quod cer. loco. l. quod ſi Epheſi. §. j. ⁊ ꝟ. de leg. j. l. ſi dom⁹. §. ſi
in pecunia. ſecundo reſponſo. Hoc ſentit glo. in verbo, reddere.
ꝟ. de re iudi. l. debitoribus. cum dicit, quia non ſit in forma iudi
cij, ⁊ ſic poteſt intelligi. ꝟ. de iudic. l. ſi debitori. Si autem fuit in
mora, tunc compellitur iudicium ſuſcipere, vt ꝟ. de procura. l. ſi
reus. Si autem queris de tempore ad ſolutionem faciendã, dic
aut reus habet pecuniam paratam ad domum, ⁊ tunc cogitur
ſtatim ſoluere, nec dabuntur ei quatuor mẽſes, de quibus in l. ij.
C. de vſur. rei iudica. Si autem non haberet pecuniam parataz
ad manum, tunc dantur ei quatuor menſes. Quia humanitatis
cauſa hoc tempus ei datur, vt ꝟ. de compen. l. ſi cuz militi. §. j. Si
ergo eam habet ad manum, non eget eo tempore, quare hoc caſu
ſibi non conceditur, vt ꝟ. de re iudi. l. debitoribus. que ſic concor
datur cum l. ij. C. de vſu rei iudic. que indiſtincte loquitur. Itez
quia iſte prouiſiones ex diuerſis cauſis oriuntur, ergo vna aliã
non tollit. ꝟ. de act. ⁊ ob. l. quoties. C. qui admit. ad bo. poſſ. l. fin.
Nec obſtat, quod videtur renũtiaſſe prouiſioni legis, quia dico
ꝙ nõ, cũ nõdũ eſſet nata, quare nõ videt renũtiaſſe, vt ꝟ. de leg. ij.
* ſi ita ſcriptum. §. ſi ſub conditione. de acquirẽd. hered. l. is, qui. J.
Ad primũ op. de l. ſi debitori. de iud. ⁊ l. ab hoſtibus. §. ſz ꝙ ſim
pliciter. ꝟ. ex qui. cau. maio. Sol. Modicum tempus aliter acci-
pitur in materia illa, quam in iſta. ¶ Secũdo opponi. quod nõ
debet debitor venire cum ſacco paratus, vt ꝟ. de ſo. l. qđ dicim⁹.
dicit gl. qđ ſpeciale eſt hic. Tu dic, quod in cõſtituto eſt hoc ſpe
ciale, qꝛ eſt limitatũ tẽpus decẽ dierũ, qđ non eſt in alijs obliga-
tionibus, ſed eſt tẽpus arbitrio iudicis. d. l. qđ dicimus. ⁊ inſtit.
de inu. ſtipul. in ſi. ſz in neutro dz venire cũ ſacco parat⁹. ¶ Op.
quod obligatio in dubio intelligiť pura, ſez qđ incõtinenti cedat
dies. l. eum, qui calẽdis. §. quoties. de ver. ob. Dicit gl. ſpãle eſt
in cõſtituta pecunia. Cũ enim vnũ ſit ſeũ qđ obligeť pacto nu-
do, aliud eſt pro eo, qđ nõ teneať ſtatim. Hoc etiã tangiť Inſtit.
de verb. obl. §. ois. Tu dic verius quod ibi, ⁊ hic ſtatim venit ⁊
cedit dies obligationis, ⁊ tẽpus decẽ dierũ, quod hic poniť; non
hic adijcitur obligationi, ſed miſerationis cauſa indulgetur ſo-
lutioni, vt probatur in l. ſi cuz militi. ꝟ. de compẽſatio. Et hoc eſt
quod vult dicere text. vt actio celebretur, ⁊c. reſpicit enim exa-
ctionem, non obligationem, vt dixi. Iſtud tempus, quod miſera
tionis cauſa indulgetur, eſt in conſtituto limitatũ, vt hic, in alijs
eſt arbitrio iudicis. Hoc etiam ſentiebat Oldra. quod puto ve-
rum. Tetigi in l. ita ſtipulatus. de verbor. obligatio. in queſtio-
* ne illa quando committatur obligatio pura. * Vel dic, quod idõ
certum tempus datur in conſtituto potius, quam in alijs con-
tractibus, vel obligationibus, quia conſtitutum ſit principali-
ter, vt ſoluatur, ⁊ ex conſequenti, vt cõſtitutor obligetur. Nã ſit
regulariter, vt ſolutio magis expedite habeať, ꝟ. e. l. iij. §. ſi. ⁊ idẽ
eſt in ſi. Et eſt ratio, quia ſolutionem non ſemper habemus in
promptu. Nec ſemper quis debet venire cum ſacco paratus. l.
quod dicimus. ꝟ. de ſolutio. Idcirco datur certum tempus, in-
tra quod reus portauerit ad ſoluendum. Sz alie obligationes
fiunt principaliter, vt quis ſe obliget, ⁊ ex conſequẽti, vt ſoluat,

Et ideo, quia licet ſit difficultas in ſoluẽdo, nõ propter hoc eſt aliqua difficultas in contrahendo obligationẽ: cum difficultas ſolutionis non impediat obligationem, vt l. continuus. §. illud. j. de verb. obli. Idcirco in aliis obligationibus concernentibus principaliter obligationẽ non datur certuʒ tempus, ſed poteſt peti, quã cito erit preteritũ tãtũ tẽpus, quo res pſtari potuit,
* ⁊ nõ eſt preſtita, inſti. de inuti. ſtipu. §. fin.* ¶ Quero, vtrũ curſus iſtius diei cõſtituat debitorem in mora? Tex. ⁊ gl. eſt quod ſic. s. eod. l. ſi duo. §. fin.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si fine. Et intellige hic tempus habere locũ iter pſentes, ſʒ inter abſentes eſt in arbitrio iudicis. l. continuus. §. cũ ita. de verb. oblig. ⁊ in rub. C. eo. in iij. queſtione. vide Inſtit. de actio. §. in perſonam. Quod dicatur modicum tempus, vide gl. magnam, in clem. j. de reb. eccle. non alie. ſuper verbo modicum. Et an iſtud tempus decem dierum, ſit ſtatutum a lege, vel ſit ſtatutum a iudice, ⁊ cuius ſit hic effectus, vide Imol. in l. liber homo. §. decem hodie. de verb. obli. per Bar. in l. ita ſtipulatus. in j. q. de verb. oblig.

§. Conſtituto. Qui coſtituit ſe ſoluturum, nõ liberatur dãdo fideiuſſorem, vel pignora: ſecus, ſi cõſtituit ſe ſatiſdaturum, vel ſatiſfacturum. h. d. Oppo. de l. pretorie. de preto. ſtip. Sol. dic vt ibi plene dixi.

LEX XXII.

Si poſt. Cõſtitutum ab herede debet transferri ad eum, ad quem hereditas ex poſt facto peruenit. ¶ Opp. ſufficit debitum fuiſſe tempore conſtituti. l. item illa. §. j. s. eod. Sol. hic deſiit deberi huic creditori facto ſuo: ibi ſecus. ¶ Opp. de l. ſi heres pecuniam. ad Trebel. Sol. intelligas quod hic actio decernetur p ceſſionem, nõ ipſo iure: licet quidam contra ⁊ male, quia contra. d. l. ſi heres pecuniam. ⁊ j. de fideiuſſ. l. heres a debitore. in prin. ¶ Opp. de l. ſi tibi. §. cũ poſſeſſores. s. de pac. Sol. vt ibi, ⁊ dixi in d. l. heres a debitore.

LEX XXIII.

Promiſſor. Res debita ſi poſt morã pereat, poteſt in cõſtitutũ deduci. h. d. ¶ Oppo. homo mortuus nõ eſt homo, ergo non poteſt in obligbtionem deduci. l. j. §. debituʒ. s. eo. Vera ſolutio eſt qđ licet ſit mortuus, tamẽ poſt mora remanet in obligatione, ideo poteſt in cõſtitutũ deduci. Quidam tamẽ dicunt, quod nõ remanet in obligatione, ⁊ male, quia contra. l. ſi ſeruũ. §. ſi. de verb. ob. ⁊ fundant ſe iſti per l. promiſſor. s. eo. ſed dic vt ibi. Item per l. in re furtiua. s. de cond. furt. ſed ibi eſt in obligatione rem reſtitui, nõ rẽ dari, vt ibi dixi. Itẽ fundat ſe per l. cuʒ fundus. §. ſeruum tuum imprudens. s. ſi cer. pe. ibi, quo ad peculiares nummos, ⁊c. qui tex. facit ſequendo opi. ibi poſitam, quod habebat locum compenſatio, que opin. ibi reprobatur, ideo nõ
a obſtat. Iteʒ pro eis facit, quia homo mortuus ᵃad nullũ vſum eſt, vt l. principaliter. C. de lib. cau. Sol. hic nõ dicitur homo eſſe in obligatione, vt homo tradatur, ſed vt eſtimatio, ideo non ob-
* ſtat.* Vide finem gl. dic, quod nihilominus remanet obligatio poſt moram, vt j. de verb. obli. l. inter ſtipulantẽ. §. pen. ⁊ l. ſi ſeruum Stichum ſtipulatus. §. fin. eius tamen pretium in ſolutiõe eſt, vt hic, ⁊ in condemnationẽ venit, vt no. j. que ſen. ſine appel. reſcin. l. ſi. in gl. in verb. nõ poſſit. que incipit, vt s. qui ſatiſd. cog. Ipſe tamen homo mortuus in obligatione deduci nõ poteſt de
* nouo, vt j. de verb. obli. l. ſi homo mortuus ſiſti.*

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Mortuus. Vide Bar. in l. ſtipulationes nõ diuidunt. in x. oppo. de verb. oblig.

LEX XXIIII.

1 ☞ Epiſtola quãdo inducat obligationẽ, vel inductam probet.
2 Epiſtolam recipiens, ⁊ non contradicens videtur conſentire.

a Titius. ᵃIn his, q̃ per epiſtolam poſſunt geri, per eã inducitur obligatio. hoc dicit. * Nec obſtat l. Publia. j. depoſi. vbi epiſtola nõ inducit obligationem, ſed probationẽ: quia lex iſta loquitur in conſtituto, quod ſolo conſenſu contrahitur, ⁊ in iis, que contrahuntur ſolo conſenſu, epiſtola inducit diſpoſitionem, vt hic. Sed in contrario loquitur in iis, que ſolo conſenſu non contrahuntur. Et ſic lex iſta facit in argu. pro literis mercatorum, que quotidie tranſmittuntur; quod licet ſint abſentes, ⁊ requiratur amborum conſenſus, quod epiſtolam recipiendo conſentire videatur. facit quod not. in l. ſi abſentis. C. ſi cert. pet. dixi in l. quo enim. §. rem habere. verſi. quandoque ſuperuenit ſcientia.
* j. rem rat. hab.* ¶ † Oppon. quod epiſtola non inducat obliga-
1 tionem, ſʒ inductam probat, vt infra depoſiti. l. Publia. Sol. illud verum in his, que per epiſtolam geri non poſſunt, ſecus in his, que poſſunt per epiſtolaʒ geri, ⁊ induci. ¶ Opp. q̃ per epiſtolam non poſſit cõtrahi ſtipulatio, vt l. j. in prin. j. de ver. obli. So. fateor, ſed per epiſtolam poſſet probari inducta. Ita loquitur hic. nihil enim repugnat, q̃ preſens preſenti dat vnam ſchedulam in modum epiſtole, ⁊ inter eos interueniat ſtipulatio. facit l. ea que. de donation. inter virum ⁊ vxorem. ¶ Opponitur, quod teneatur ad vſuras, vt infra eodẽ. l. quidam. Solue vt ibi. ¶ Ultimo tenementi hanc legem pro literis mercatorum, que tranſmittuntur quotidie. ¶ Ultimo quero, cum ad quodlibet pactum, ⁊ per conſequens ad cõſtitutũ requiratur conſenſus. l. j. s. de pac. quomodo probauit iſte, ad quem epiſtola miſſa eſt,
2 q̃ huic epiſtole conſenſit? Reſpon. † eo ipſo q̃ eam recipit, ⁊ non contradixit, conſentire videtur. l. ſi filius. j. ad Macedoni. facit quod no. l. ſi abſentis. C. ſi cer. peta. ⁊ dixi in l. quo enim. §. j. rem ra. hab. ⁊ hoc tenet Gul. hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Titius. Vide Bal. in ru. C. eo. in prin. ibi, nihil enim repugnat pro hoc quod no. Bar. in l. nuda ratio. de donatio. in vlti. dicto. Et faciunt ad hanc q. not. per Bartol. in l. quo enim. rem rat. hab.
* ¶ Cõſenſit. Vide Cepo. cau. ix. ver. dixit Domi. vbi hunc locuʒ Bar. ⁊ ſimiles citat. Vide Panor. in c. Ioãnes. nu. 3. de fide inſtru. Phil. Decium in c. ſcripta. nu. 15. verſi. ſimiliter. de fide inſtru. Panor. conſi. xviij. nu. 5. vol. ij.

LEX XXV.

Illud, aut illud. Qui cõſtituit ſe ſoluturũ vnã ex rebꝰ alternatiue debitis alteram ſoluẽdo, nõ liberatur. h. d. ¶ No. q̃ in obligatiõe alternatiua vtrũq; eſt in obligatione. quod dic, vt l. ſi duo. j. de verb. obl. ¶ Opp. de l. ſi illud aut illud. j. de leg. ij. Sol. vt in gl. ¶ Opp. de l. ſi ita ſtipulatus, de ſolu. Sol. q̃ hic dicitur, conſtituit ſe ſoluturum alteram, ſub
* audi tantum, alias ſecus, vt in contrario.* Et hoc eſt veritas, quod probo, ſolutiõe eius, quod debetur tollitur omnis obligatio. inſti. qui. mo. tolli. obli. in princi. ⁊ aliud pro alio, inuito creditore, ſolui nõ poteſt. tex. eſt in l. ij. §. mutui datio. s. ſi certuʒ peta. ⁊ tamẽ certum eſt, q̃ obligatus alternatiue habet electioneʒ, quem ſoluere velit, vt j. de iure dot. l. plerũque. in ſi. imo (quod eſt fortius) ſi vtrũque ſoluerit poteſt, quod maluerit repetere, vt C. de cond. indeb. l. pen. ⁊ tamen liberabitur iuxta ſui voluntatem, etiam inuito creditore: quia vtrunque erat in obligatione. quod dic, vt l. ſi duo rei. §. eadeʒ. j. de verbo. oblig. ⁊ dixi l. ſi
* non ſortem. §. ſi decem. s. de condic. indeb.]

§. Si iureiurando. Si iuratum fuerit conſtitutum fuiſſe, ex iuramento delato, vel relato agi poteſt de conſtituta. h. d.

LEX XXVI.

a Quidam. ᵃConſtitutuʒ poteſt fieri per epiſtolã, h. d. ¶ Quero, vtruʒ teneatur ad vſuras? Dic vt in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quidã. Et iſte caſus eſt vnicus, ſecũdũ Bal. i auth. ſi quãdo. C. de cõſti. pec. Et ſic habes hic caſum, q̃ ſi p epiſtolaʒ cõfiteor illud, quod alias debitum erat, ex tali confeſſiõe oritur actio, de conſtituta. quod bene no. ⁊ ad id quod dicitur in l. Publia. ff. depoſiti. q̃ ex cõfeſſione nõ oritur actio. hoc limitat Bal. in d. auth. niſi talis confeſſio emanaret ab adminiſtratore, quia inducit tunc tantum probationẽ, per l. ſi. j. de inſti. Ad idem qđ no. Bal. in l. contractus. de ſi. inſtru. vbi vult, q̃ ſi aſſero me debere tibi decem ex cauſa depoſiti, ſuppletur verbum, promitto. Et vide qđ dixi poſt Bal. in d. auth. ſi quãdo. ¶ Poma. Vide Rom. ſing. ccccxxix. Bald. l. ſi quis in conſcribendo. in j. nota. C. de epiſcop. ⁊ cler.

LEX XXVII.

Vtrum. Poteſt quis conſtituere p debitore inuito. Item proteſtatio inhibitoria eius actus, ad quem quis eſt obligatus, nullius eſt momenti, h. d. facit ad queſtionem notatam per gloſ. j. de fideiuſ. l. ſi fideiuſſor. Ego dixi in l. nõ ſolũ. §. morte. de ope.
* no. nun. vide ibi.* Sed qualiter ſubuenitur iſti, q conſtituit ſe ſoluturũ pro aliquo debitore inuito, ſi vellet ab eo recuperare, ⁊ an cõtra eũ habeat actionem, vide que dixi in l. ſoluendo. s. de neg. geſt. verſ. quero, vtrum ſi ſoluatur. facit ad queſtionem notatam per glo. in l. fideiuſſor. j. de fideiuſſo. Et materiam proteſtationis inhibitorie poſui in l. non ſolum. §. ſi. j. de no. ope. nunctia. ibi. ſecundo principaliter eſt videndum de ſecunda ſpecie proteſtationis. Et etiam de eadem materia ponit Io. Andr. in c. generali. extra de reg. iu. ⁊ ibi poſuit dicta Io. Mona. Andr. de Piſ. ponit in repet. l. ſi quis in prin. teſtamenti. j. de lega. iij.
* dic vt ibi.*

LEX XXVIII.

VBi quis. Interuentu noue perſone conſti-
tuentis non preſumitur nouatio,
h.d. ¶ Op. quod preſumatur nouatio ſecundum iſta
tempora, vt C. de nouat. l. fi. ꝛ Inſti. quib. mod. tol. ob.
§. preterea. Sol. illud eſt verum in ſtipulatiõe, ſecus in cõſtitu-
to, vbi nõ preſumitur nouatio, niſi appareat. ſ. e. l. item illa. §. fi.
ꝛ ibi dixi. Quo caſu ſi apparet facta nouatio, debitor prim⁹ poſ
ſet conueniri, ſaltem ope exceptionis. l. pen. ĵ. de preto. ſtipul.

LEX XXIX.

a Qui iniuriarum. a Actiões ex delicto
poſſunt in conſtitutũ
deduci. h.d. Querit gl. ad quid tenebitur ille, q tene-
batur actione iniuriarum? Reſpondet, quod inquan-
tum actor iurauerit, intellige hoc, vt no. ĵ. de iniur. l. iniuriarũ.
¶ Sed contra hoc opp. ergo ante iuramentum nõ valet conſti
tutum, cum non ſit debitum. Glo. reſpondet, ꝛ bene, quod ſubeſt
* debitum, licet ſit nobis incertũ. * Unde ratio dubitandi fuit in
hac lege: quia videbatur conſtituere incertum. Ratio decidẽdi
fuit per l. ſi ita fuerit. ĵ. de re. dub. iuncto §. incertis autẽ. Inſti.
* de leg. ꝛ §. curare. Inſti. de actio.]

ADDITIO.

a ALE. ¶ Qui iniuriarũ. Iſtũ tex. no. Bal. i l. j. C. ne ex deli. defun.

LEX XXX.

SI quis duobus. Per ſolutionem fa
ctam adiecto in con
ſtituto, qui non erit adiectus in principali, tollitur a-
ctio principalis ope exceptionis. h.d. Opp. per ſolu-
tionem factam adiecto quis liberatur ipſo iure. ſ. eo. l. ſed ꝛ ſi fi
lio. §. j. Huius timore hec lex intellecta eſt tribus modis. Primo
modo, quod hic fuit adiectus in cõſtituta, non in prima actiõe,
ꝛ hoc duobus modis poteſt intelligi. Primo modo, quod ſolui
tur adiecto reſpectu conſtituti ſeu obligationis de cõſtituta, a
qua per ſolutionem liberatur ipſo iure, ſed ab actione prima li
beratur ope except. õis. Sed huic obſtat tex. qui dicit, propria
actione pecunie conſtitute manet obligatus, ergo ab actione de
conſtituta non liberatur. Ideo glo. volens ſuſtinere dicit, quod
hic non debent eſſe illa verba propria actione. Uel ſi habes illa
verba, expone, id eſt, certi cõdictione, que competit nomine pe-
cunie, que poſtea conſtituta eſt. Sed quia hec lec. facit violentiã
litere, ideo alij Moderni volentes ſuſtinere dictam lect. dicunt,
quod hic fuit adiectus ſolum in cõſtitutum, ꝛ quod hic fuit ſolu
tum adiecto reſpectu prime obligationis, in qua non erat adie-
ctus, ideo non liberatur a cõſtituta ipſo iure, ſed ope exceptio
nis, ꝛ ſic litera procedit plane. Tertũ timore huius cõtrarij di-
uinant in expoſitione huius legis, vt dicit gl. Iac. But. dicebat
ꝙ gl. voluit facere mentionem de opi. Hug. qui intellexit, quod
hic fuit adiectus in vtraqꝫ, tamen ipſi adiecto fuit ſolutuꝫ poſt
prohibitionem factam a domino, ideo non contingit liberatio
ipſo iure, ſed ope exceptionis. Iſta eſt eius lec. que continet di-
uinationem. Preterea non eſt vera, vt l. illud. ĵ. de ſolu. nõ enim
poteſt dominus prohibere, vt ibi patet.

LEX XXXI.

a LUcius. a Qui conſtituit ſe ſoluturũ, qđ aliqs
debet tanquam ipſe deberet, nõ tene
* tur. * h d. ¶ Opp. ſufficit, quod cõſtitutũ ſit debituꝫ,
licet non ſit debitum a cõſtituente l. hactenus. ſ. eod.
Sol. veruꝫ eſt, ſi quis promitteret tanquam debitum ab altero,
ſed hic promiſit tanquam debitum a ſe. Facit l. ſi pene cauſa. §. j.
ſ. de condi. indeb. ¶ Secundo opp. quod iſta epiſtola ſaltem in-
ducit probationem, quod ad iſtũ peruenerit, vt l. Publia. in fin.
ĵ. depoſi. Sol. poſito, quod hoc eſſet, iſta probatio nõ eſſet ſuffi-
b ciens[b] ad aliquam obligationem inducendam, ſeu demonſtran
dam. Nam licet pecunia, quã alteri dediſti, vel credidiſti, ad me
peruenerit, nõ teneor propter hoc. l. his ſolis. ſ. de cond. indeb.
ꝛ l. non aduerſus. C. ſi cer. pe. ¶ Ultimo op. q2 hic debitor erat
tutus exceptione doli, ergo nõ repetit ſoluens. vt l. qui exceptio
nem. ſ. de condictio. indeb. Sol. hic erat tutus exceptione facti,
ſeu intentionis, cum obligatio erat nulla, vt dicitur in tex. ꝛ no.
in l. qui ſe debere. ſ. de condi. cau. da.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Lucius. Iſtũ tex. alle. pro ſingulari Bal in l. ſi abſen-
tis. C. ſi cer. pe. ad fi. quod ſi in inſtrõ nõ vꝫ principale, nec etiam
tenet cõfeſſio acceſſoria ſuper eo, nec preceptum guarentigie, vi
de tamẽ not. Bal. in l. certi condictio. § ſi nummos. in vlti. col. ſ.
ſi cer. pet. ꝛ ſimiliter iſtum tex. ad id quod ſ. alle. Bal in ru. C. eo.
in l. poſt legatum. ĵ de his qui. vt indi. vbi dicitur, ꝙ vbi inſtru-
mentum eſt nullum, nulla eſt confeſſio appoſita in eo. ꝛ Inno. in
c. cum venerabilis. de excep. in c. cum olim. de cẽſi. facit quod vo
luit gl. ꝛ Bart. in l. ij. C. de bon. poſſ. ſecundum tabu. Et ad iſtud
dictum Bar. vide in ſimili Bal. in l. ex teſtamẽto. C. de fideicom.
ꝛ Bal. in c. j. de feu. da. in vicem leg. cõmiſſorie: ꝛ vide poſt Bar.
in l. poſt legatum. de his qui. vt indig. dum Bar. alle. Inno. in c.
cum venerabilis, ꝛc. adde pulchre Ro. conſi. cclxxiiij.
a POMA. ¶ Lucius. Uide cõcor. ad iſtũ text. Barba. conſil. xliij.
vol. j. Alex. reputat iſtum tex. ſing. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chry
ſogonus. ff. de verb. obl. ꝛ in l. j. §. ſi vir. ff. de acquir. poſ. Et vide
ad quid alleget iſtum tex. Barb. conſi. xxviij. vol. i.
* CLAV. ¶ Tenetur. Hanc legem allegat pro ſingulari Bal. in l.
ſi abſentis. circa fin. C. ſi cer. pet. ꝛ in rub. C. eod. Ubi dicit, qđ ſi
non valet actus principalis, non valet confeſſio facta per eum,
de quo etiam Cano. in c. ſi diligenti. de foro compet. c. at ſi cleri-
ci. de iudic. Bar. in l. ſi confeſſus. de cuſto. reo. ff. Tu tamen vi-
de contrarium per Iaſ. in l. ſub pretextu. C. de tranſac.
b ALEX. ¶ Sufficiens. Uide Baldum in rub. C. eo.

Commodati. Rubrica vi.

¶ Continua rubricam vt in glo. Rubrica vj.

LEX I.

AIt pretor. Quero, vtrũ fecerit pretor hoc
edictum, ꝛc. ꝛ dicit, quod ſequit
ꝛ innuit quod hec actio eſt pretoria. Contra, infra eo.
l. in commodato. §. ſicut. Sol. vt in glo.

1 ☞ Habitatio poteſt commodari.
2 Statutum quod de quolibet contractu, ex quo alteri queritur
ius, ſoluatur gabella, quod ſoluetur de contractu commodati.
3 Actio preſcriptis verbis quando habeat locuꝫ pro cõmodato.

a §. Huius edicti. a Cõmodari põt res mobilis, ꝛ
immobilis, ꝛ incorporalis. h.d.
1 ¶ Oppo. quod habitatio non poſſit commodari. Nã habitatio
ꝯſumit, nec reddit, cũ de natura cõmodati ſit, vt reddat, nec trãſ
eat dñiũ vel eius poſſeſſio, vt l. rei cõmodate. ĵ. eo. Huius timo
re exponũt hic quidã, habitationẽ cõmodari, id eſt domũ cã ha
bitandi. Nã iſta nomina verbalia ponũtur qñqꝫ pro proprio no
mine rei. Nã poſſeſſio qñdoqꝫ ponit pro re poſſeſſa, vt l. iterdũ.
ĵ. de verb. ſignifica. ꝛ in vulgari dicimus lectionem, id eſt rem le-
ctam. Certe in hoc iſte ver. Iulianus. nihil adderet precedenti
bus, cum intendat addere ex eo quod dicit amplius. Dic ergo
quod dom⁹ dicitur commodari a domino ſeu bonefidei poſſeſſo
re. habitatio 82 cõmodari ab eo, qui hꝫ ſolũ ius habitatiõis. Et
eodem modo poſſet commodari vſuſfructus, ꝛ alie ſeruitutes.
Et ſic habes quod mobilia, ꝛ immobilia, ꝛ incorporalia commo
dari poſſunt, ꝛ illud quod commodatur, debet reſtitui, in vſu au
tem eius conſiſtit donatio. l. in edibus. in princ. de dona. Et hoc
2 facit ad queſtionem, dicit ſtatutum, † quod de quolibet contra-
b ctu, [b] ex quo alteri queritur ius, debet ſolui gabella, an ſoluetur
de ꝯtu cõmodati? Certe ſic, facta eſtimatiõe illius vſus, in quo
conſiſtit donatio, vt d. l. in edibus. ¶ † Opp. de l. ſi gratuitã. ĵ.
de preſcriptis verbis, dicit gl. fateor, quod cõpetit actio cõmo-
dati, ꝛ etiã actio pſcriptis verbis. l. ꝯria hoc nõ vr̃ verũ, q2 actio
pſcriptis verbis nõ cõcurrit cũ alia. ĵ. de preſcriptis ver. l. quo
ties. nec hꝫ locũ in ꝯtibus noĩatis. l. iij. eo. tit. ideo dicit Gulie.
quod hic loquitur, quando commodatur ad certum, ꝛ determi-
natum vſum, tunc enim eſt proprie commodatum, ſecus ſi ad in-
certum, vt ĵ. eod. l. in commodato. §. ſicut. ꝛ ibi videbitis, ꝛ tunc
haberet locum actio preſcriptis verb. vt in contrario.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Huius edicti. Uide hic Paul. de Caſt. qui querit qs
poſſit commodare habitationem.
b ALEX. ¶ De quolibet contractu. Uide Pau. de Ca. hic qui ꝯ-
rium tenet, ꝛ contra Bar. hic etiam tenet Paul. de Caſt. in l. rei
commodate. per iſtum tex. ĵ. eod.

1 ☞ Pupillus quando teneatur actione commodati.
2 Pupillus quando dicatur factus locupletior.

§. Impuberes. Si commodatum ab initio nullo
iure conſiſtit, ex poſtfacto nõ re-
conualeſcit, ſecus ſi ſaltem iure naturali conſiſtat. h.d. vſqꝫ ad §.
ſi reddita. ¶ Opp. ad iſtum tex. de l. ſed mihi. hoc eo. tit. Huius
timore due hic ſunt lec. prima quod lex, ſed mihi. corrigat hunc
§. ꝛ hoc innuit dictio, ſed. que denotat diuerſitatem in iure, ꝛ li-
a cet hec l. ſed mihi. loquatur[a] eo caſu in quo pupillus factus eſt
locupletior, idem tamen eſt, ſi dolum commiſit, vt l. j. §. an in